

י"ב

הוועאה מיוחדת

ספרוי – אוצר החסידים – ליובאנוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכיות

חידושים ובירורים בהל' מלכים

(פרק יアイיב)

מאט
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א
שניאורסahan

מליאובאנוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין נ.י.

770 איסטטעהן פארקוויי

שנת חמישת אלפים שבע מאות חמישים ואחת לבריה
ה"י תהיה שנת ארנו גפלאות
שנת הזריך לכ"ק אדמו"ר שליט"א

פתח דבר

בקשר להתעדבות כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"ק תז"מ השთא, אשר

"ה"ידך הישרה" לזרז את ביאות משיח צדקנו בפועל ממש, הוא ע"י
שכוא"א – אונשים, נשים וטף – יוסיף בלימוד התורה בכלל, ובמיוחד
בענייני גאולה ומשיח, כפי שנטבאו בתורה בעל בה (החל מהתוגיות
דמת' סנהדרין פרק חלך וכיו"ב).."

הננו מوال בוה קונטראס "חידושים וביאורים" בהלכות מלכים להרמב"ם פרקים
אייב (הנקראים בשם "הלכות מלך המשיח") – מילוקט מספרי "לקוטי שיחות"
של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כדי להקל על המעניינים, הדפסנו בסוף הקונטראס שני פרקים הנ"ל של הרמב"ם.

זהות למודע: ד' סימנים אלו מהווים רק חלק מביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בענייני
גאולה ומשיח – הן ע"פ ההלכה, הן ע"פ אנגדה, כולל גם ע"פ פנימיות התורה (תורת
חסידות חב"ד) – שמפוזריםῆמה לרוב בספרי כ"ק אדמו"ר שליט"א. ובעה"ת,
בעתיד הקרוב, יצאו לאור עוד חוברות מעין זו.

ויה"ר אשר הוספה זו בלימוד התורה, בענייני משיח וגאולה האמיתית והשלימה,
חווח ותביא את הגאולה, בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

מערכת "אוצר החסידים"

ב' אייר, תפאורת שבתפארת, ה'תנש"א (ה' תהא שנת אראנן גפלאות)
בדוקlein נ.ג.

מפתח

סימן א' (פי"א ה"א)

חוורת מלכות בית דוד ושלימות משפטיה התורה; פרטיה הראות
מנובאות בלאם שהובאו ברמב"ם שם על מלך המשית.
(לקו"ש חייח בלאק ב)

סימן ב' (פי"א ה"ב)

"אף עברי מקלט הוא אומר כו'" – החידוש להלכה בראי'
זו על הראי' הקודמת (בhalca א) מנובאות בלאם; הנזחות
דיברchatת הנגולה.
(לקו"ש שופטים תשמ"ט)

סימן ג' (פי"ב ה"א ופי"א ה"ג)

שיטת הרמב"ם דגם בימות המשיח "עולם כמו שהוא נוהג"; שתי
תקופות בימות המשיח.
(לקו"ש חכ"ז בחוקותי א)

סימן ד' (פי"ב ה"ב)

תפקידו של אליהו הנביא בגאולה העתידה לדעת הרמב"ם.
(מהדרן על הרמב"ם – נאמר י' שבט תשמ"ז)

תוכן עניינים

רמב"ס הל' מלכים פי"א-ז"ב

סימן א

חוורת מלכות בית דוד ושלימות משפטית התורה

א

ב

מזה שהרמב"ם מוסיף את הראי"י "או"
ברשותם בלבם נאמר", אפילו שכבר הביא
לפניהם ראי על עצם העני "שהרי התורה העדידה
עליו שנאמר ושב היה את שבותך", משמע
(וכמובן פשוטות לשונו) שכתובים מפרשת
בלעם מביא הרמב"ם בערך לא (וק) קראי'
על עצם ביאת המשיח, גאלות ישראל מוגלה,
אלא (גם) שניכא בשני המשיחים במשיח הראשון
שהוא דוד כי ובמשיח האחרון שעובד מבניו.
שופני זה הוא מפרט ומפרש את הכתובים, איך
מוחך מהם שניכא בשני המשיחים".

אבל הא גופה צריך ביאור: בשלמא מה
שמוסיף את הראי' מכתובים שפרש בלבם
על עצם העני דמשיח, ייל שזהו מפני שכותוב
"ישוב היה את שבותך" לא נאמר¹⁵ שזה היה עיי'
המשיח¹⁶, لكن מביא גם ראי מהפרש בתורה
שנכaba על מלך המשיח, אבל מה נוגע להratioות
(מן התורה) על ביאת המשיח ש"ם נבא" לא רק
גוי¹⁷.

והנה סי' היד הורי תוא ספר הלכות – כדברי
הרמב"ם בהקדמתו בסוף – (ולא של דרשות
על פסוקי התורה וכיו"ב), וצריך להסביר: כדי
להוכיח את ההלכה שייכל מי שאינו מאמין
בו כו"ז הוא כופר בתורה ובמשיח רביינו¹⁸, ח"י
מספיק אילו ה"י כותב רך "אף ברשותם"¹⁹
נאמר ושם נבא במשיח (האחרון שעומד מבני)²⁰
שמשיעו את ישראל בפסוקי נבואה²¹ וכבר הינו
יודעים זמייר בפסוקי הנבואה²²... אשר יעשה
העם הזה לעמך באחרית הימים²³. ולמה לו
להאריך בפרט הratioות שכתובים אל מזובר
אוודות "שני המשיחים" ועל מי מרמז כל חלק
מוחתנו וכוי?

אפשרו אם הכוונה היא לפרש בהזיה מאיה
פסוקים מירין, הרי ה"י מספיק אם היה מביא רק
(את התחלת והסיום) – שזה נאמר בפסוקים
לוז לבדים וגוי²⁴. והי ירצה שער אויבינו²⁵ זה
מלך המשיח שנאמר²⁶ ועל מושיעים בהר ציון
גוי²⁷.

גtab הרמב"ם בסוף הל' מלכים²⁸: "יכול מי
שאינו מאמין בו (במשיח) או מי שאינו
מחכה לביאתו לא בשאר נבאים בלבד הוא כופר
אלת תורה ובמשיח רביינו שחייב להוכיח
עליו שנאמר²⁹ ושב היה את שבותך כו"ז. ולאח"ז
משתקף: "אף ברשותם בלבם נאמר דוד שהושיע
המשיחים במשיח הראשון שהוא שומד מבני)³⁰
את ישראל מדי צריהם, ובמשיח האחרון שעומד
מבנה שמושיע את ישראל בפסוקי נבואה³¹ ושם הוא
אומל" אראנן ולא עתה זה דוד. אשוטו ולא
קרוב זה מלך המשיח. דרכ' כוכב מיעקב זה דוד.
וקם שבט מישראל זה המלך³² המשיח. ומץ
פאתוי מואב זה דוד. וכן הוא אמר" ויק את
מוав ייומדים בחבל, ווקרך כל בני שת זה
המלך המשיח שנאמר³³ בו ומשלו מים עד ים.
ה' אדום ירצה זה דוד³⁴. שנאמר³⁵ ותהי אדום³⁶
לוז לבדים וגוי³⁷. והי ירצה שער אויבינו³⁸ זה
מלך המשיח שנאמר³⁹ ועל מושיעים בהר ציון
גוי⁴⁰.

(1) פרק יא ה'.

(2) נגידים ל' ג.

(3) אבל בכתבי הרמב"ם ודפוסים שלא שלטו בהם בדורות הגזורי (רומי רם. שונニア
ה. קושטא טstu ויניצאה רפ). שי (ברגדי). שי (וישטיניאן) "מיד בני עשו".
ונעשות מלא בלתי מצונזר של פרק זה (פייא מהל מלכים) עיפר כתבי' ודפוסים יונים
בצירוף נבואה ושינוי נטחאות נדפס בסוף הרמב"ם ודוחות פדרס (ירושלים). ושם
גם צילומים מכמה כתבי' דפרק זה. לפחות בפמ"ס והערות ציינו (בעיקר) השינויים
הנוגעים למוחז'.

(4) בכל כד, י' י'.

(5) כיון בדפוסים וכמה כתבי' חניל (עהה 3). ויל בשפטות השינוי ובענין הח' כתוב
"זה מלך המשיח" ולאח"ז (שכבר יוזע כתבי' היה המלך המשיח) ("ה' תלייטה" (מלפני
זה)).

(6) ובדפוסים שלפענוט גם ביחס שבט מישראל' כתבי' זה מלך המשיח. ורק בב' עניינים האמורים
כתב וזה המלך המשיח".
ובב' כתבי' אוקספורד 591. שטוקהלם – הוגשו ברכמים חניל העהה 3 בכל הלהקה זו
זה פלא. לואך, בכ' בת' אחים שם (אוקספורד 568, 610) גם באשוטו ולא קרב כתוב
זה המלך המשיח".

(6) סי' ח, ב.

(7) כורין ס, ג.

(8) בדפוסים ורוכב כתבי' חניל (עהה 3). "לוד".

חוורת מלכות בית דוד ושלימות משפטיה התורה

ישראל הרי זה מושך בודאי ויתקן⁴⁰ את העולם כו'.

וצריך להבין: למה אין הרמב"ם מזכיר כאן (וגם לא בכל הפרק) את המעלות הנגדות בהן מתחארים את המלך המשיחי³¹, וכמ"ש הרמב"ם בעצמו במא"א בספר היד³² "בעל חכמה יהי יוטר משלהמה ונביא גדוול הוא קרוב למשה רבינו (וכנ"ל סוס"ה).

ח

יש לומר הביאו בכל זה, בהקדמים מה הרמב"ם סידר את היל מלכים (ומלחמותיהם³³, או מלחמות³⁴) בסיסים וסוף ספרו היד – דלאוראה, לפי סדר הזמנים, כמ"ש הרמב"ם בתחילת היל מלכים "ישל מזות נצטו ישראל בשעת כניסה לאארץ למשות להם מלך כוי ולהחריות זרוע של עמלק כוי ולבונות בית החבירה" – הויל לסדר הלכות מלכים הרבה לפני' בספרו³⁵.

ויל במה שהרמב"ם סידר זה בסיסים ספרו היד – ספר הלוות – הרי הוא מודיע ששלמות וקיום התורה והתלכה נעשו בשעה שיש (ענין חמלכים³⁶), וכפי שזה מובן גם בפשתות, שלמות התקioms של כל מצות והלכות התורה היא כהיש מלך על כל ישראל, שעל ידו מתקיימת

מסיים הרמב"ם "ויעיקר .. שהתורה הזאת חוקי" ומשפטית³⁷ לעולם כו"י משמע לאורה, שהאומר שימוש ציריך לשנותאות או מופתים או חדש בדברים בעלים, הרי זה הוא מושpic או גורע בתורה, היפך העין איזי מושpic עליון כי, אבל ציריך להבין: מה הקשר בין שני העניינים?³⁸

יתירה מזו: בנוגע לבביא כתוב הרמב"ם ש"כל נביה שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו ציריך לשנותאות אחד מנותם משה רבינו או כאות אלהו ואלישע שיש בהם שינוי מונתו של עולם אלא האות של שיאמר דברים העתידיים להוות בעולם ואמנו דבריו שאמור כו". הרי שאעפ' שם שם הוא שולל "את .. שיש בהם שינוי מנהגו של עולם", מ"מ אינו מסיק שם (כבנ"ד) "שהתורה הזאת חוקי ומשפטית לעולם"; ולאיך כותב שם שעליו לעשות אותן:

"שיאמר דברים העתידיים".

ב הלכה שלאחי' בהיל מלכים ממשיך הרמב"ם: ואם³⁹ יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה וועסוק במצבות כדוד כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכר כל ישראלليل בה מן נוכל⁴⁰ המוסף או גורע או שגילה פמי ולוחז בדקה וילחם מלחמות היהי זה בחוקת שהוא מושך אם עשה והצליח (ונצח כל האומות שביבריו⁴¹) ובונה מקדש במקומו וקבץ נדיי

שאלול⁴² (בפק'ו) וגם הוא נקרא משיח ה'⁴³ ואם נלק שני מושיעי ישראל (בראשונה ובאחרונה), לאורה מותאים יותר משה רבינו כנואל ראשון ומשיח כנואל אחרון⁴⁴ שניהם מושיעים מגלוות, משא"כ – דוד.

ולהעיר שום בנוגע למזריגות בנואת כתוב הרמב"ם שמשיח גוזל מכל הנביים⁴⁵, או בדבריו בספר היד⁴⁶ "וונביא גוזל הוא קרוב למשה רבינו" משא"כ – דוד⁴⁷.

יובן זה בהקדם בנסיבות שני דיוקים בשתי כתוב הרמב"ם: ואל עלה על דעתך שהמלך המשיח ציריך לשנותאות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחוי מותים וכיוצא בדברים אלו⁴⁸ אין הדבר כך שהרי רבינו עקיבא כי (כמו שסבירא שם חראי מבן כוכבא, ומשיק) ולא אלה ממנה חכמים לא זאת ולא מופת עיקר הדברים כהן שהתורה הזאת חוקי ומשפטית⁴⁹ לעולם ולעולם עולמים ואני מושpic עליון ולא גורען מן נוכל⁵⁰ המוסף או גורע או שגילה פמי בתורה וחוץ הדברים של מצוון פשוטון, הרי זה ודאי בداع רושע ואפיקורס].

זה שב嗾 ההלכה ע"ד המלך המשיח

(33) ראה מגילה שם ברשי' שהוא נביא וכן סותה מה, ריש ע"ב. וקשה מוז"ב קמד, א (וראה נצוני וזהו שם). וראה ש רוח'ק בתהלהו. ובכ"מ דוד ושלמה (תהלים

ומשל – כתובים – דלא כסוטה שם) – מל רוח'ק ולא נבואה נינה. וא"מ. במווי' חיב' פמייה (המעלה השני) כתוב: דוד ושלמה וויאאל הם מן הסוג הזה ואינם מסוג שעיל ויום .. וודמיהם לפ' שאלו .. לא דברו .. כי' בא רוח'ק.

בפיה'ם אבות (פ"ד מג') אין בדור כי והוא נבאי כי איטן מדבר בדור'וי ומעלות להבואה, כי' עד ענוה כי ואינו נגע הילוקי מחריגות דבואה ורוח'ק. בשמונה פרקים (פ"ו): וכן דוד המלך ע"ה נבאי אמר כי. ושם בא לארם מארעיל "אין תנטאות" שורה אלא על חכם גבור ושער .. ואין מותאי הנביא אצל כל המעלוות" ומביא דוגמא שלשלמה וזה, אליהם שמואל יעקב.

(34) כי' בפיה'ם שלפעין ובחרוגים הרדי Kapoor. בוגם שבת (עב, א) "אין השכינה שורה". ובחרוגים (כל, א) "אין הקביה משורה שכינית".

(35) בדף טוי וכתי' רמב"ם הניל (עהרה 3) שהטפשים אמרים.

(36) בכמה כתאי' הבהירו ברמב"ם הניל העלה (3: אין חוקי ומשפטית משתנים).

(37) סיום הלשון שבhalbלה שנטט ע"י הצנור וכל המוסר כי רושע ואפיקורס – נראת הכוונה לאוות האיש. ועפ"ז מובן המשך הלשון שלאחרי ראה בהנסטן בעלה 39. אבל לפאי' – מהו הוצרך לומר גם ייעקר הדברים – שתורה כי מוקן.

(38) היל טהרי התורה רפי'.

(39) באור הלהם זו במבאים – ראה לקויש חיה ע' 358, 2, 361 בבעזרות.

(40) כ"ה בדף טוי שלפעין. אבל בכתוי' וופטום הניל (עהרה 3) בא כאן קטע שנטט "אם לא העלה כו", והתייחסו ייתכן את העולם כי' אין במצע דבריו שם, יכול הדברים האלו (של טוע הנצרא) ושל זה הימשען ... אכן אלא ליישר דך למלך

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-י"ב)

ל י"ז מביא הרמב"ם ראי, מני שهماשיה מלכות דוד ליוונה כי וזרון כל המשפטים – "שהרי תורה העידה עלי". שבראות אלו יש שני פריטים: שנאמר שב ה'א... ובקצת גו' – מהה אנו יוזדים שהי" קבוץ נזהר ישראל, שזו מצב האפשר שהי" מלכות דוד .. כל המשפטים⁵⁶, הקיום דהלוות ומוצות התורה שתבטל עיי גלות ישאל.

"אף בפרשת בלעם אמר שם נבא בשני המשיחים במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צוריהם ובמשיח האחרון שעמד מבניו שמושיע את ישראל (באחרותו)": מזה אנו יודעים שהוא "שייח' עיי המשיח", ונני של המשיח הוא "להזכיר מלכות דוד ליוונה לממשלה הראשונה" – הוא "משיח האחרון" של הראשונה – "משיח הראשון שהוא דוד"⁵⁷. יושם הוא אומר שכחפריטים שהוא "במשיח הראשון – דוד" יהו גם ב"משיח האחרון" זה מלך המשיח, מן התחלת הרגלו ומשלו עד לשלים של יומץ פאתני מואב" שדוגמתו במשיח יוקרker כל בני שת" וכן "ויהי" אדום רישה זה דוד", "ויהי" רישה שער אובי זה המלך המשיח⁵⁸.

משיח יביא לשלים תורה, שכן כתועאה

מקודם מזכירין קרונות ועושין שמיין וובלות כל מצותה⁵⁹ האמורה בתורה:

אין זה (רכ) סיפור מה עשה המשיח ומה היה בימי, אלא זהה מלאכה: הגדר משיח הוא שהיה מחותיר מלכות דוד ליוונה ולמלךה הראשונה" (לא שהוא עomed לפועל ענין חדש), שבפועל נשא כן ע"ז שהוא יובנה מקודש במקומו ומקצת נזהר ישראלי (וממילא באיס לטורתה של באית המשיח ולמכונן בה) "ויהו זו מלכות דוד .. כל המשפטים בימי בשתיי מקומות מזכירין קרונות ועושין שמיין וובלות כל מצותה האמורה בתורה". שזה קשור עם קבוץ נזהר חסר בשלימות כל ישראל וביהם מפה' השם ישראל שככל ישראל יושבים על אדמתם⁶⁰ הינו של העניים שחסרו בקיום תומ"ע מפני שהרשות עני הגלות – נשלמים עיי המשיח. וזה מה שמשיח מחותיר מלכות דוד ליוונה כי ואחוין כל המשפטים" – הוא מחותיר שלימות הלכות ומוצות התורה. [ויל' שזו גם נפקא מינה להלכה בפועל, לבני האמונה בו (וכמה ציריך להתבונא זה שמתוכה לביאתו) כיוון שזה גדר המשיח, צרכיה האמורה להיות לא רק שיבוא מלך לא יכול את ישראל מהגלו, אלא "אמאי בו" שזה מחותיר מלכות דוד ליוונה .. וזרון כל המשפטים]⁶¹.

מצות מלכותה השם" (להכricht זרע של מלך) ומוצאות "לבנות בית החירות", שرك או שיקיים כל הלכות ומוצאות התורה.

בפועל זה נעשה עיי דוד המלך, שלך⁶² על כל ישראל (ישראל ויהודה). הוא כבש את איי, גמר ושלמות מלכותות (והי הניה לו מסביב מכל אוביוי⁶³; ועל ידו היה התחילה (החכוות עכ"פ⁶⁴) של בניית ביתם⁶⁵ בירושלים (ויאמר דוד זה הוא בית ה' גו⁶⁶), וממילא hei יכול להיות קיומם התורה והמצוות בשלים.

ט

ה ספרו היד ובסוף הל' מלכים ומלחותיהם⁶⁷, מכיוון שזו גדרו ועינו של משיח ע"פ הלהכה:

הרמב"ם מפרש בפרק יא דהיל' מלכים לא רק את העינוי דבראת המשיח והחובב להאמון בו, אלא גם מה עינו גדרו ופעלו ו敖ון התגלו, והתוצאה מזה – מה תוכן החובב להאמון בו.

וזהו כוונת הרמב"ם בתחילת הפרק: "המלך המשיח עתידי לעמוד ולהחותיר מלכות דוד⁶⁸ ליוונה למלךה⁶⁹ הראשונה ובונה המקדש ומקצת נזהר להתבונא וזהו מלך המשיחים בימי כשהו ישבו ישראל וזרון כל המשפטים בימי כשהו

הכוונה ביכל המשפטים" היינו הtolliot⁷⁰ בטהדרון – ד' מיותות ועד ראה טהדרון נא, ובפרט שיש לדין הכלתא) שחוורן בביוא המשיח (ישעי, א, כ). אבל ראה רדביז הל טהדרון פ"ד הי"ב "שותהו" (משיח) יסומר ב"ז חותולו. ולהעיר מרבנים שיש פ"ב היה "מלכי בית דוד כי ישבין ותיזים הם את העם". וראה לנו מקרית ספר תל מלכים שם יומזרו כל המשפטים כמו שהיה קודם⁷¹. וראה לנו הרמב"ם ספ"ד שם: שאין מלפני מלך ותילה אלא **לעתות משפט** כי טמאו ושתנו מלכו כי, ואכן⁷².

להעיר שבא מכתבי (אוקטופוד וס) שהובאו ברמב"ם הכל' (הערה 3) "מקודם שהו מזכירין להבי הרו זה פרישת ליהווחון כל המשפטים במיינן מקדם שהוא שמיינן קבונת תעשין שטמן רוי", לא עני בפער, ואולי כי האפרוש גם לפיו גירוסא שבפרוטם ובו הכתבי מזכירין קרוניה⁷³ (בל' ואיה), ובכתי (ברמב"ם תיגל שם) יזכירין⁷⁴ (באייה). וכי בkritite ספר שם.

(ז) וראה לך ריש חיט עי 105 העירה 74. ושין.

(55) וגופו יומתק משיח הרמב"ם בפיה פ' תקל בסוף עיקר הי"ב "ומכל י袖 זה (בביאת המשיח) שאין מלך לישראל אלא מבית דוד ומוורע שלמה בלבד וככל החלק על משפטה הזאת כפר בכם הש"י ובבדורי נביאו". ובראש אמרה (לרי"י אברטאל) פ"א (עההתיק והיג עיקרים מיעתקת הר' שמואל תיבון .. ראו שעסוק עלי כי כלושו רום רפ"א) הולך הולך על מלכות זאת המשפטה".

(56) ראה שווי' תח'ים שאח' חי' סי' צז: פירוש שהרי מלך על כל ישראל ויהודה כמו שארם הכתוב ומילך אחד יהיה לכולם .. וכל זה כל הרמב"ם במאמר מלכות בית דוד ליוונה.

(57) ולהעיר מסהדרון (צע, טיע): עדת הקב"ה להעמיד להם דוד אחר כי בנו קיסר ולפלי' קיסר. וראה חזיא פב, ב. ז'ח' ג, א. וראה צפיע עה'ית וח' מט, ט.

כיה בוגם עיי. ובערך שער קטר: ופלג.

הריח העליר]: שצוו למות עליו מלך ישראל שיעמיר אמונתו. (אבל ראה תרגומו (להלן) ובתשובת פנוי והזאת הרוי Каפה). ובhalb מלכים ספ"ד יותה מנגמו מוחשתו להרים דת האמת כו'.

(45) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א חיה. ספ"ד שם. (46) ראה רמב"ם שם פ"א חיה: כיוון שמשה דודזכה בכתר מלכות וורי המלכות כי. שם ח'ו.

(47) שיב, ז. א. הובא ברמב"ם ריש הל' מלכים ה"ב. (48) דתיה כחכט.

(49) שם, בב, א. הביאו הרמב"ם ריש הל' ביהדותה הי'ג וראה טויה ט, טיע. וראה סמייג' מע' קסן: זמן מצוה זו של בנין ביהדות לא הגיע עד ימי דוד. וראה בארכחה לקיש חטוי עי 301 ואילך.

(50) להעיר בדרכוות לפרקיות ואוב דהיל' מלכים בדפוס וינצ'רנד. שי – "מלכות מלכים ומחלמות מלך משיח".

(51) כ"ה בדפוסים של פלפני. ובכתבי ודפוסים הניל (בחורה 3) "בית דוד".

(52) בכתבי הניל והל' וופס זומי וקסטה היל' "המלך". ושם ברמב"ם הניל (הערה 3 מכתבי): "במלךה, ממשלה".

(53) צ"ע "מצותה" – לי יחיד. וברוב כתבי ברמב"ם הניל (הערה 3) "מצוון (מצוות) האמורות (האמורה)".

(54) ראה קריית ספר לרמב"ם שם [ושם הביא הכתוב הנאמר בזיל, אבל מוכת מכון והרמב"ם סי' ז' זום שמיין "כל מצותה האמורה בתורה" תלי ב"מקצת נזהר ישאל". וואה רמב"ם היל' שמיין וובל ספ"ב. וכדועה השקו"ט בוה. ואכ"ם].

והת לפוי "מקרכיבן קרבותות ועשיין שמיין וובלות" הם תואצה מב העניים (ובמילא לפגין): "ובונה המקדש (ובמילא "מקרכיבן קרנות") ומקצת נזהר ישראלי (ובמילא "עשין שמיין וובלות כו'").

ואולי ממש' "חוורין כל המשפטים בימי כשי מקודם" הוא מעין הא' שכתב להציג מלכות דוד ליוונה ממשה הראשוני. אבל צ"ע חשייכות, שהרי לבארו

חוות מלכות בית דוד ושלימות משפטית התורה

odus הדבר וגוי (כnil סוס"י), היוו שאמיתתו בבחינת מה שהוא ענינו – "נבי", שאמר דברי עתידות⁶⁴; עד"ז מובן גם בוגע למשיח, שאע"פ שהיה גם נביא גדול, והוא מלך הנביאים (קרוב למשה רבינו) מ"מ גדור וענינו מל' המשיח" כnil, ומילא מובן (להלן ד') מיל' המשיח עוד לבא זמן שבו יהיה שהחכינה והסימן לאmittתו והוא בענינו שלו עכונן, מורה וקיוומה יואס⁶⁵ מעמד מלך מגדות דוד הוגה בתורה וועלך במצוות כי כפי תורה שבבונבג ושבעל פה" ופועל שלימות בקיום המצוות של ישראל, "ויכוח כל ישראל לילך בה וחוק בדוקת ולחומם מלחמות ה'" כי (שילוחם מלחותם ה") הוא גם פרט בהבאת שלימות קיים התורה כnil, הסורת היוגש ומבטל⁶⁶ מצד האומות).

אלא שכ זה האין אלא לדעת כי "הריה זה בחזקת שהוא משיח", אלס כאשר הוא מביא לידי שלימות קיום התומ"ץ בפועל⁶⁷ אם עשה עניון של משיח "לשות אמות ומופתים ומחודש דברים עולם"⁶⁸ ולא זה המבחן לאmittתו⁶⁹ ומסיים "יעירך הדברים ככה רון שהتورה הזאת חוקי ומשפטי לעולם ולעולם עולמים":

ד'

ב' יש להזכיר בה שהראות שביבא הרמב"ר לפני זה אין רק על כללות הדברים בתחלתו הפרק כי "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד לירושלים למשלה הראשונה כי ככל מצותה האמורה בתורה" אלא גם על הפטיטים שבhalbca ד'. וכן נביא הרמב"ר גם בבחיתה מפרשת בלעם שנבא בשני המשיחים כי דוד

רק ראי שמשמעות בתורה שע"י מלך המשיח היה הזמן של שלימות בקיום התומ"ץ, אלא שמצוין "בערי מקלט" שיתוטף באותה מצוה עצמה וויפסף לך עד שלוש ערים גו"י "וילא צוות הקב"ה לתזה". לומר שהتورה עצמה אומרת שצורך עוד לבא זמן שבו יהיה מצות התורה כזבוי.

ג'

ג' פי' כל היל יוכן משיכ הרמב"ר בהלכה צרך לעשות אמות ומופתים ומחודש דברים בעולם או מחי מותים וכיצא בדברים אלו, אין הדבר כך" שבזה הוא שולש שני דברים: לא זה עניון של משיח "לשות אמות ומופתים ומחודש דברים עולם"⁷⁰ ולא זה המבחן לאmittתו⁷¹ שהוא ייבא שלימות בהלכות ומצות התורה יולחזר. מלכות דוד לוישנה כי וחוורן כל להציגו ובמשה רבינו⁷², יותר כור כור⁷³ אלא שמדובר בזה הרמב"ר שענינו של מלך המשיח יולחזר. מלכות דוד לוישנה כי וחוורן כל כי אם עיין של תורה ומשה רבינו גופה: תורה גופא אמרת ומבטיחה שם משיח יבא ואז מהרי שלימות התורה⁷⁴.

שיכון שגדרו וענינו של משיח הוא כnil, שלימות בקיום הלכות ומצות התורה, על כן אם עולה על הדעת "שהמלך המשיח צרך לעשות אותן ומותאים ומחודש דברים בעולם" כדי לפעול שינוי בעולם, הרי זה סטירה לכך אשר יתגוררה זאת חוקי ומשפטי לעולם⁷⁵. ובהיות שגדרו וענינו של משיח אכן אין אמות ומופתים וחידוש דברים בעולם, הרי מובן גם שלא זה הוא המבחן על אmittתו.

क' כשם שנבא שהחכינה לאmittתו היא "האות מופת בתורה השפתק והמושיע, שווית חותם שם", ואילן אמר דברים העתידיים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמור וכי תאמר לבבך איך

מהשתוררות משגבן מלכיות ושליטתו של משה יתאפשר "לעסק בתורה ובמצוות כהוגן"⁷⁶ "יהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נגש ובלתי"⁷⁷ (וכמו שהרמב"ס⁷⁸ מריך בה).
א'

ה' פיז מובן הקדמת הרמב"ר: "יכול מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחה לביאתו לא בשאר נבאים בלבד הוא כור אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העדיה עליו כו'" (ומביא על זה את הכתוב "יושב היה גוי ואח'יך אף בפרשת בעלם");

دلכורה מה חשוב כי בקשר להל' משיח, לחגיגש כי "לא בשאר נבאים בלבד הוא כור אלא בתורה ובמשה רבינו⁷⁹, יותר כור כור⁸⁰" אלא לא כהור בהל' תשובה⁸¹ גבי גורי כור כו"⁸² אלא שמדובר בזה הרמב"ר שענינו של מלך המשיח יולחזר. מלכות דוד לוישנה כי וחוורן כל המשפטים⁸³, איינו עוד עין שנטגלה עיי' הנבאים והוא עין בתורה ומשה רבינו גופה: תורה גופא אמרת ומבטיחה שם משיח יבא ואז מהרי שלימות התורה⁸⁴.

ולכן הוא מסיים: "ויאל הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שטממו עיי' כל הנבאים" שכל הענינים שנאמרו עיי' כל הנבאים הוא עין בתורה עצמה, בשלימות קיום התורה והמצות.

ב'

ה' זה גם הטעם לכך שכתב הרמב"ר את הראי מערי מקלט בהלכה בפי', כי מזה מביא לא

(58) רמב"ר הל' תשובה פ"ט ה"ב.
(59) חל מלכים פ"ב ה"ז.

(60) חל תשובה חיל מלכים שם.
(61) שעניינו מובן בפשטות מה שמנדי ומצות המלך הוא שנלחם מה' (כברמב"ר שם פ"א היה. ספ"ד. ולהעリー שמלחמות נקראו חיל מלכים ומלחמותיהם), וזה ש"אין המלך נלחם אלא מללחמות מזוה .. זו מללחמות שבעה עמיים ומלחמות מלך ווות' ישראל מוד צר שבא עליהם" (שם פר' ח), שענינים אלו ודקה מועלים את ישראל מכל מקום התומ"ץ. משא"כ מלחמת הרשות.

(62) ראה לעל הערה 41. להעיר שגם להדריטים וכתי שביבם בחכורות יומלחותו (עליל העירה) חור ברקמות נסופה לנו שפטיט פורי הולכת בבל הדריטים וכתי' ייחין המלך ומלחמותיו (בכל העירה), או מלחמותיו, ומלחתו – ראה רמב"ר הל' העירה 42.

(63) בפשטות ייל' שהרמב"ר בא לחגיגת מזוזה תקופה האמונה וודירה, וכן הוא הילכה, שהאמונה בבייאת המשיח ציל' בדראות והאטימות כוה (לא כהתאמות שמא"ד "שאר הבאים בלבד אלא" החנמותה שמא"ד) תורה ומשה רבינו (שרי ההוראה עלייה), ועמפ"ש בהל' יסודי התורה פ"ה.

(64) עניינו רואו כי ואוננו שמע", והתאמות בנבאות משה רבינו מביאה סני' עיי' שענינו רואו כי ואוננו שמע", והאטימות בנבאות משה רבינו מביאה עמי' מזוזה שליא עמדת לילם" בתרור – ראה לקיש חיטט ע' 184 ואילך.

(65) יומתך גם משיכ' בשלילה לא' בשאר נבאים בלבד הוא כור', ולא כהילשון בקרית ספר לרמב"ר כס' "כופר תורה ובמשה רבינו ובשאר הנבאים", כי גם זה הוא הילכה – בדור אמונה בבייאת המשיח. ולהעיר משלונו בסוף ה'יב' שחזור ומוסר' "אבל בדבר הנבאים אין הדבר צורך בכל הספרים מלאים דבר זה".

(66) ובפיה'ם פ' חלק.

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-ז"ב)

ט

ה יתרון בענין הربיעי לגבי השלישי "ילחם מלוחמות ה" ונצחון האומות ימשלו מים עד יס' מון מן הלחשות עצמן "ומשלו כמי רישה" וילחם כוי ויתקן את העולם, ובזוגות חידוש רישה לגבי כיבוש ע"ד כי עגבים אלו שמצינו לגבי א"י שנלקחה בכיבוש בירושה".

ענין מלחתה ונצחון, כיבוש מלחתה, הוא באוטן של "קורקר" "ומשלו" – שליטה הפך מציאות ורצון הנכש; משא"כ ענין הרישה "והיה רישה שעיר" הוא אדרבה שנחלים עניין שקרוב ושיך לו, ולא שכובש ושולט על אחר.

עדיז מוקן החידוש ב"ויהתך את העלים כלו" לעבד את ה' ביחד" על וילחים מלוחמות ה' כי ונכח כל האומות ששביבו"ו" שהם עצם מכירם באמות במלכותו של מלך המשיח [וכמורתו ומפורש בסיטים והלכה] (עשמה ע"י הנורו) יוכשעמדו מלך המשיח באמת וצילה וירום (ו)אנשא מיד הם כולן חזרון ויודעים שקר חלה אבותיהם ושנבייהם ואבותיהם השועם[], ונפעל בהם "לקראו כולם בשם ה' ולעבדו שם אחד"⁸².

ועי' האמונה השלימה בבייאת המשיח, כמו שהיא עפי' תורה ומחכה לביאתו, אהבה לו בכל יום שביא (ויל' שנכל בזה גם הלמוד בחילכות משיח) הרי זה

ונפה⁸³ מקרוב וממהר בייאתו באופן של אהשנה ובקרב ממש.

שפירשו כפשוטו "מלך רודה ומושליך"⁸⁴ שזה בגלוי אצל משיח יימן כל ישראל לילך בה ולוחז בדקה", (ב) "ישראל" שם המעלה של ישראל⁸⁵.

ג) "וילחים מלוחמות ה' כי אם עשה והצליתו נצח כל האומות שביבו" – אמר הכתוב יומחץ פאתמי אמא זה דוד וכן הוא אומר ויך את מואב יומדס בבל וקרקר על בני שת זה מלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד יס' "שאמם בוה מודגת מעלתו של מלך המשיח: אצל דוד הוא רך (א) "מחץ", (ב) "פאתי מואב", ואילו אצל משיח נאמר: (א) "קורקר", (ב) "בל בני שת", "השליטה" על כל האומות⁸⁶, או כהלשו בכבאים: אצל דוד (א) "זוק" (ב) "את מואב", ואצל משיח: (א) "ומשלו" (ב) "מים עד יט".

ד) "ויתקן את העלים כלו לעבד את ה' ביחד שנאמר כי אז האפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ולבדו עצם אחד" – אמר בפסק "ויהי אדם ירצה זה וזה שטאמור ותהי אדם לודע לעבדים וגוי, והיה ירצה שער אובייה זהה המלך המשיח שטאמור ועל מושיעים בהר ציון".⁸⁷ שאגם זהה מובנת מעלתו של משיח: בנוע לדוד אמרים "ויהי אדם ירצה" שזה מותבטע בך שיתויהי אדם לדוד לעבדים" ואצל משיח "ויהי ירצה שער אובייה", לא רך אנשי העיר, ומאמור הכרונב "יעלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו" וסימנו הוא "ויהיתה לך" המלוכה⁸⁸.

ומشيخ, את ארבעת הפרטיהם והענינים (בחתגולות) של משיח, וכמפורש "ישם נבא" שהוא המשך להחזיר מלכות זוד לישנה".

ושלש חילוקין זה בכללות: א) דוד ומשיח פעולתם ומלכותם בישראל. ג) פעולתם וממלכותם על אומות העולם ועל העולם בכלל, ובענין זה השלישי עצמו יש שני זמנים וענינים בלבדם. כdkmn.

ט

ג נים בעצם "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה וועלוק במצוות כדוד אבי כפי תורה שבכתב ושבעל פה", זהה מפורש בתורה "ארanno" (אוו) ולא עתה זה דוד, אשrown (אוו) ולא קרוב זה מלך המשיח" הבאה על דוד ומשיח עכטם.

ב) יוככו כל ישראל לילך בה ולוחז בדקה" – פעולתם ומלכותם בישראל, וכמפורש בהמשך הכתוב: "דורך מכב מעקב זה דוד וקס שבט ישראל זה המלך המשיח" שזה מורה על השיקות לישראל "וכוכב מעקב .. שבט ישראל" [ובזה מתבטאת גם שלימיות ויתרונו של מלך המשיח, משיח אהרון לגבי משיח הראשון: על דוד אמר הלשן (א) "וכוכב" שימושו כזה שהוא מרום ומונואד מעל בני אדם אחרים]⁸⁹ [כਮון מדברי הרמב"ס⁹⁰ בענין כוכבים כבל הכוכבים והגלגים قول בעלי נשע ודעה וחסלם הם כו' ודעת הכוכבים כו' וגדולה מדעת בנ"אי], (ב) "מעקב" שומרה על ישראלafi שאין בתכלית המעלה.

אבל לגבי משה אומר (א) "וקם שבט"

(7) עפי' מוקן בפשטות מה שלא הבא הרמב"ס (ג). בתחילת הפרק שמשית יתлом מלוחמות ה' – כי אם מבאר הגדר והמקוון של (להחותר מלכות זוד לשונה כן) – לאחר הביא לשימות התורה, כשהוא "משיח בודאי", משא"כ קודם הנצחון במלוחמות ה'.

עפי' אול שלהוסף (פנימיות הענינים עכ"י), שזה שהביא הרמב"ס שי המשיחים במסיחת הראושן שהוא זוד כי ובמשיח האחרון כי – כי דוגמתן נמצא במסיח עגמו, בתקופות ודורות לאחריו ביתם המשיח – לפני שיבנה ביתם – שאו הוא עדיין "בחזקת משיח", בדגמת זוד שלא בנה המקדש, עגנו ליחס מלוחמות (ראה דהיא, כב, ח) והכך יכול לבני ביהמ"ק מידי ה' עלי השכל (שם כה, יט); כשהוא משיח תוא שיבנה מקדש במקומו. וראה בראותה מכובב כיק אדמור' מושיע' בע"פ (אגורא קוזש של, אגות קל בברואה לשון דוד ב"ז) או י"ז ב"ז או י"ז ב"ז או י"ז הבהיר אווי סק"ה) דיש בדורותם משיח: ביאתו לפני בני ביהמ"ק וירושלים דוא' כ"ז' כו' שנבנית ירושלים – בְּנֵדָוד (גנילה ז, ב – משיח בודאי).

ולהעיר משינוי הגירסאות ברמב"ס (גניל טעון ט ועהרה 51 "להחותר מלכות זוד" – ג'ות זוד). ואכ"ם.

(72) ועוד"י בנווגה להשלילה (הפרט) שבבלה כי שמויה הוא מהראוי שהביא בהלכתה כי השיא הקדמה להלכה ג' – ראה לקיש חכ"ז 109 ואילך.

(73) ראה ד"ק עהיפ. וראה לרבי רומב"ן פירושם שקי עלי משיח. וראה לקיש חי"ג ע 88 ואילך.

(74) היל' ישוחית פיג' הייט.

(75) פטישי עהיפ.

(76) וול עתח", אבל ארנו בזמנן קרוב; ובמשיח – ילא קרוב", לפי שזה עניין מודריאן געלויות שבאה רך לאחריו ארוכות זמן שנתרבו מושיע ועובדנו בכדי להגעה מתחז זוד.

(77) כבתאי"א שם. וכן הוא לפארה לפי הרמב"ס שהביא "ומשלו מים גו". ובאביע': הוrus. וראה עם ד"ז ביני שת. ודי' ברבלי ודי'יק. וראה תנכ"ע ותני.

בריות בנטאת בלעם – ראה מג' ח' פמ"ה, שהי' במדורגת ורזק (לא נבאות) דוד תלמה, והוא פי' קשיש ואבגראל שם. ובפערע עידת בבל (כב, ה) ואחריו עלה נבדוד נביא כו' ואחריך רעה שיורי כמשה רבינו. ומשמע קצת שם, שהי' נבואה זו והארונה, עיש.

(80) ראה לעיל הערה 14.

(81) להעיר מלקיים חטוי ע' 106.

(82) שיקות עין זה למיל' המשיח מון ממש' שם (פי' הי) "זכה משה רבינו מפי הנבורה לנו" את כל ביא העולם לקבל מצות שעצשו ביה נח". וראה שם ספר' יולמלאות העולם זוכן, ואילו ייל' שם (יל'קוף, יולמלאות כו') ב'ענינים, כההילוק בין עין גוי ועין דוד שפנימם.

וראה לקיש' חכ' ע' 174 ואילך.

(83) ראה שיחת אהשע' רומייט.

סימן ב

נחיות הבטחת הגאולה

אינה רק ע"פ פירוש פסוקי התורה שבתורה
שבע"פ נאמר "חכומך בפרושה והוא תורה
שבע"פ" הוא בכלל "כופר בתורה"⁹, אלא "אלו
הדברים (ה)מפורשים בתורה"¹⁰ - ואילו נבואות
בבלעם נאמרו בדין משל וחידה, בלשון שאי
אפשר לומר ש"הדברים (ה)מפורשים בתורה"¹⁰,
משמעותו בפסוק הראשון שמשמעותו ע"ד גאולה,
שבוצע גלוות וכו'.

אבל צריך ביאור (ככל'') - מה נוספ' עי' הראיי¹¹ מהתווים בערי מקלט¹²?
גם יש לדיקק, שהרמב''ם כתב ראי' זו בהלכה
בכפ'ע, ולפוארה הויל כלללה בהלכה הקודמת
ביחס עם בראיות הראשונות¹³.

2

ג נראה לומר, שבראי זו מעריך מלט יש חדש עיקרי לגבי ב' וראיות הראשונות: בזה שציוויתה תורה "אם יריחיב גוי ויספט גוי" (שבימות המשיח חביבים להוציא בערי מלט,

שהזוקק הר מבים להוסיף הראי גם מחייב ב עורי מקלטיין

הצורך בשני ראיות הראשונות מובן, כי כוונת הרמב"ם כאן (בגħallotta מלכית) היא על האמונה במל' המשיח, היינו שנוסף על החיוב להאמון בכללות עניין האولة, שהקב"ה עידך לא潦ול את ישראל (באיזה אופן שחווא), חייבם להאמין בגמל' המשיח" (עם פרטיו עניינו ומעלתו) המפורטים ברמב"ם בפרק זה, כדיוק לשון הרמב"ם "יכול מי שאינו מאמין בו": ודבר זה אינו מפורש בפסוק יושב וה'א את שבוטך גוי וקוצץ וגוי וחביאק ה', אלא רק ב'יפרש בבלעם' ש"ם נבא בשני המשיחים', דוד ומלך המשיח" ומטעם זה מביא גם אריכות הראי', עם כן פסוקים המذוברים בהם, כי בפסוקים אלה נרמזות גם פרטיו עניינו ומעלתו של מל' המשיח (שהיבטים להאמינו בהם). ממש'ית בም'אי".

ולאידך לא הסתפק בחוראי מפרשת בלבם, ועוד זאת, שהבהאה רק כראוי שניי - כי אין כוונת הרובנים כאן רק להביא וראות מתורה שבכתב על ביתות המשיח, אלא להוכיח דמי שאינו מאמין בו .. כופר .. בתורה ובמשיח רבינו שחררי התורת העזירה עלייו". והעדות הזה

כ תנ"ה הרמב"ם בהל' מלכים¹: "המלך המשיא עתיד לעמוד ולהזיחר מלכות בית דוד לישנה וכי וכל מי שאיש מאמין בו או מי שאינו מחהכה ליבאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כוכב אלא בתורה ובמשה רביינו שהרי התורה העדיה עליו שנאמר² ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמנך ושב וכובץ וגוי אם יהי נזח בקצת השמים וגוי והביאך". ואל הדברים המפורטים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים. אף בפרשיות בלעום נאמר ושם ונבא בשיא המשיחים, במסיח הראשון שהוא דוד כוי ובמשיח האחרון שעומד מבני כו"³ (ומביא כמה פסוקים מפרשת רחלות וופרשת על דוד ועל מלך המשיח).

ובhalbכה שלח'�'ז משחק הרמב"ם: "יא"כ בער
מקלט הווא אומר אס ירחיב ה' אלקליך את גבוי'ל
ויספט לך עד שלוש עירום וגוי ומעולם לא הי' דבר
זה ולא צזה הקביה למתהו', אבל בדברים נגאים
אין הדבר צריך ראיין שכספרים מלאים בדבר
זה".

10) ורבאי'ע בלק (כד, יז) פירש כל החותמים רק על דוד. ע"ש.
 11) ובפיה'ם שם לא היבא אריא זוז. — ולכאורה אין כוונת הרמב"ם בס' היד (ספר מלאה) להביא כל המקומות שבתוшиб'ם שמספרם בהם ע"ז הנגולה (ובפרט שלכאורה ישים עוד — ראה סי' האמורה להרמב"ץ שער א' יי"וח'ר חוק מזה בטוטו התורה .. פ' האו"ז). וראה וייח' מט' (בורשיין ורמב"ן שם. ועוד).

(12) בבלוקיוש שם (ע' 280) נתי שכוננות הרובטים בראי זו היא להוכיח עד יותר שגדירות של מsieה הוא שאנו יהי קיום ההתומ"ץ בשליטותן, שהרי מצוה זו והי בשילימות רק אן. ובבמא' (לקוש' ח'כ'ז ע' 109 ואילך) נתי שראוי זו יהיא גם ההקדמה לדובי הרובט'ס בהלמה שלאחיזין, שמלך המשיח א"צ "עלשות אוטות ומופתים ומחזרים דברים בעולמי", שווו בהתאם לדובי הרובט'ס להלן שם (רפייב' ש' שבימות המשיח "עלם כמנתו נוגן" – שהראוי ללו ממושיביכ היה מאיר ממקלט לעתיל', גם אן אפשרי וזה נפש בשגנה (אבל ראה המשך השיחה שם).

אבל פשטוות על הרמב"ם היא, שכונתו להבא ראי' מתו"ב' על עצם ביאת המשיח, כהמשך לשונו יומעולם לא ח' דבר זה ולא צוח הקב"ה לתוךו, אבל בדברי הכהנים אין הדבר צוין וא"י שכל הספרים מלאים בדבר זה".

13) ראה במקומות שנסמנו בהערה הקודמת.

- (1) פְּנִימֵי הַחֵא.
- (2) נְצָרָת לְבָתָה.
- (3) שׁוֹפְטִים יְתִין, חֶטֶא. וּרְאוֹת סְפִיר עַהֲיוֹן. תְּוֹסְפָתָא מְכוֹת סְפִיר. יְרוּשָׁלָמִי שֵׁם פְּנִיב
    תְּנִינָה.

4) צעיק ממחוז לנטהדרון שאן, אן דק סורר ומורה ועיר המדחת לא ה'י ולא עתיד להיות .. (אלד) דודש ובכלל שער', ואולי של תלך. ואכ"מ.

5) ולעתיר מoute ר' תלנטהדרון טס, אן יאן מסע מישר לשאראל', ובפרשי' (אורחה) נא חזשי פיש פושט הר בזואיא). ודביר הרכਮביס טס לחורה שוחריעו חוכמס שלא כדברין, שכן האמור מעתה כדעת ר' הל הר הוא כופר בכל מהgorה אושית קויסי גוד טעווין). וראה לךם הערכה 42

ולחציו שפיה פ' הקדומה לפ' קלון (סוד היב) הקווים הרובכים הרואין מפרושים בלאם לארא דפי נגבים – ימי שלחתפק בו – וכבר בזאת שיער בו בוראה בפרשיות בלעם ופושת אתם עצבם – וויל שנטקט עפ' סדרם בקראה מאשא"כ בחירות

⁷ לקויש חייח ע' 281 ואילך. [— מדף לעיל ס"י א].

9) וראה בית אלקים (לומבייט) שער היסודות פניב.

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-י"ב)

ומזה מובן לענין הבטחת הגואלה, אך שליחותה הבטחה לטוב ומה אמר הקב"ה לבניה "לחבית לבני אדם בשורה טובה" אי אפשר שיבטל מפני גרים מהחטא, נ"ל²⁹ ועוד זאת, שמעירא לא שייך במדועו לשיגרום החטא, שחרי (בלשון הרמב"ם³⁰) "כבר הבטיחה תורה ששה ישראלי לשלות תושבה בסוף גלותן ומיד חן גנאלין שטאמו"³¹ והרי כי יבואו עליך כל הדברים וכן שבת עד ה"יא ושב ה"ז וגו"³², הינו שהובטחו על זה גופא,ישראל יעשו תשובה (ולא יהי מבע של "גuros החטא") – מ"מ, הוואות שבחה היא רק מצד גדרי הנבואה ואופנה; משא"כ ע"ז שהבטחת הגואלה היא חילך ופרט ממצואות בתורה, חל עלי מדר נצחות התורה – שהיא נצחות שאין שייך בה שם ביטול.

ד

זה מחייב שאנו אפשר להיות שניין חי בויה, כי "לא צוה הקב"ה לתוהו".

ג

יתר באור:

ל בוגועל הבטחות הקב"ה (ע"י נבניה) ינסן אופנים מסוימים שישיק מישול בהם שניין, כמו "דבורי הפורענות שהנביא אמר" שאפשר שיבטלו, מפניהם. "שהקב"ה ארץ אפיקים ורב חסד כי (או כן) אפשר שעשועו תשובה ונסלח להס"³³, וכן גם בהבטחה לטוב אם היתה רक "בין הקב"ה ובין נבניה" אפשר שלא התקיים אם "גuros החטא"³⁴:

ומזה מובן, שגם ברור שהבטחות הביאו תתקיים [כמו שהרמב"ם³⁵] "שכל דבר טובה שיגור האל איפלו על תנאי אין חורר", וכמו שבירו בפיו "שכל דבר טובה שיגור האל איפלו על תנאי אין חורר", לבניה להבטיח לבני אדם בשורה טובה" מפורוח הדבר להתקיים, ואין שייך שיבטל מלחמת חטא] – אין זה מפני שהבטחה שע"י נבניה בעצם אינה ניתנת לשינוי³⁶, אלא מפני שהבטחות אלו אין בהם שינוי בפועל (וכמובן ברמב"ם שם, שזו כדי שיכל לבחון אם נביא אמת הוא).

משא"כ נצחות התורה, ש"עומדת לעולם ולעולם עולמי", הוא מפני שהוא למעלה מגודר שניין, הינו שאי אפשר שישתנה, כמו "אני ה' לא שמי"³⁷, שאין שייך בו ית' שניין חי, כן גם בתרומרו של הקב"ה (שהיא חכמתו ורצוונו של הקב"ה), שאין שייך בה גורשינוי³⁸.

לימוט המשיח". וראה הנסקן בהערה 34.

(27) מלכי ג.

(28) ראה ברכוכה בוה – לקוש ח"ט 182 ואילך. חכיג ע 33 ואילך.

(29) ובפרט שהגואלה אינה רק הבטחה (בתורה) אלא גם (בלשון) נבואה, כדייק לשון הרמב"ם "יחס נבא בשני המשיחים" – ראה ווייא ושלח שם (בספרו נבוותה ה"פ"י), שיש חילוק בין הבטחה דכמה (סתום) ובנואה, שהבטחה אפשר שלא תתקיים מפני החטא, ממשא"כ נבואה.

(30) עופר' חי אפשר לזרק ארכיות ל הרמב"ם "אף בפרשיות בלעם טהור ושות נבא". אלא שרומנבים לא סיל כחילוק הנושא (עלכן הזכר לחילוק בין הבטחה הקביה לנבואה עמו או מה שמכביה לארחים). וראה לקוש חייה ע 274 הערה 23 וובשוויג שם. וואה לקמן טען[1].

(31) ולהרי מקראית ספר (הרמב"ם) להל' מלכים שם יוכנס שעתיקמה נבאותו במשיח ראש תקדים בחזקן (הית שנותן הרמב"ם לדוחש הדואות נבואה זו).

(32) (33) נבאים, אך (הבטחות הגואלה שהרמב"ם הל' מלכים שם).

(34) וכל אותן ואות שבתורה, הן במושיבים גם נבאים (וכותבם) וכן בתושביהם (גם אגדות שבת) היא חילך מחותמת אמות וזרה העצית – ראה בראומה לקושי לקיים תחיה שם. ושג.

(35) שחרי כמה אופנים ודרגות יושם בענין הנצחות. וראה גם לקוש תכי ע 225, הדרישת נצחות שבתורה שבtab. ע"ש. וראה הערה 36.

(36) ל הרמב"ם בפיו "בביהם בקדומה לפני חיל חיסוך השמיינ".

בלשון הרמב"ם³⁹ "בימי המלך המשיח מוסיף שלוש אחרות על אלו השישים" – נעשה העניין דביאת המשיח אי מתני מצוה שבתורה.

כלומר: אפילו שענן הגואלה העתידה מפורשת בתורה (וחרמביים (בפירוש המשניות⁴⁰) מנה האמונה בהזה בין עיקרי ויסודי התורה), מ"מ אין זה חילך ממציאות התרבות, שהרי לא מצליח בתורה ציוו להאמני בהגואלה⁴¹ (ווק כי כיוון שהו עין המפורש בתורה, אכן, כל שאינו מאמין בה, הרי הוא "כופר .. בתורה; וב莫斯ה רבינו") : אבל ע"י הצוווי ד"א מס' ירחיב גוי ויספת גוי", נעשה עניין הגואלה אחד מפרטי מצוה בתורה.

וע"י שנעשה חילך מצוצה בתורה. וכמו "ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה"⁴² "דבר ברור ומפורש בתורה, שהוא מוץ' לעומדות לעולם ולעולם עולמים כולם ולא גירען ולא תוטפות", ש"מצווה" פירשו ציוויל התורה, וכחמשך דברי הרמב"ם "שכל דברי התורה מצווין אנו לעשונן עד עולם". וכן כתוב גם בהלכות מלכים שם⁴³, בהמשך העניין אוזחות מלך המשיח, ע"י קרי הדברים ככה חן, שהתרבות הזאת חוקי ומשפטי לעולם ולעולם עולמים ואין מוסיפין עליון ולא גורען מבחן (וכל"ל⁴⁴ המוסיף או וורע או שאגילה פנים בתורה וחוציא הדורבים של מצאות מפשוטן, הרי זה ודאי בדא⁴⁵ ורשׁ (אפיקוּרֹת))."

ולכן, כיון שענן הגואלה הוא פרט למצאות ערי מקלט, הרי גם שם שעריו מקלט "היא מצוה עמדת לעולם כי אין לה לא שניין כו", כך אי אפשר להיות שניין חי בהבטחה זו.

ועפ"ז מובן גם דיזוק לשון הרמב"ם בראוי זו "ולא צוה הקב"ה לתוהו"⁴⁶ – שכונתו להדגש, וכיון שהוא עניין של מצוה (יצווה הקב"ה), הרי

(14) הל רוצח פ"ח ה"ד (וראה הל' שמיטה וובל רפ"ג).

(15) בקדומה לפני חיל.

(16) שווה אחד מוחטעים שלא הביאו הרמב"ם בס' היד בתל' יסודי התורה – כי "בב' משנה תורה .. כוותיו .. לבאר המצות אשר בסוף תורה האלקים .. ." היביא .. תלכת טוויי התורה להאר אותם היסודות שיש בכללים מוצאות .. לא .. ליל יסודי התורה" (וаш אמונה פ"ג).

(17) רפ"ט וראה גם הל' תשובה פ"ג סוף ה"ח (והל' מעשה הקרבנות טפ"ב). פה ים שם היטשו חמי (ובתרגום קאנפ' שם). וכן בקדומו לפיה'ם (שמצין בפי חילוק ש. סוף ה"ג).

(18) כיה' דבפסים שלא שלטה בהם בקורות הצנור.

(20) בכתי' תימן "היא מודאי רישע כו".

(21) ובפרט שלכורה הי' אפשר להביא ראי מעץ הבטחה ד"ירחיב הי' את גובל", שקיא על הארץ "הקב"ה ווקני והקדמוני שנכתר לאברהם אבינו בירית עלין ועדי' לא נבשוי ז' ובפ"ט הל' רוחת שם).

(22) מוב'ם הל' יסודית פ"י ה"ה. וראה גם הקדמות הרמב"ם לפיה'ם.

(23) פיח'ם להרמב"ם שם, ע"פ ברכות ד, א. וראה הנסן בתורה 25.

(24) הל' יסודית שם (مبرכת ז, טע"א).

(25) בקדומה שם. וראה גם מארוי ברורות ה' (ל', ח), הובא בלחימם להל' יסודית שם. – ובנאים רואים לפושעי וسلح (ל', ח), הובא בלחימם להל' יסודית שם. – ובנאים (וגו'א שם (וכן בצל"ח ברוכות שם) הקשו על חילוק זה מהחזק'ל עה"פ עס' ז' קמ"ת) (ברוכות שם. והובא לפחות בפניטס ט"ז). וכן הארינו במפרשים בתפקידים שונים. וא"מ.

(26) ולהעיר מפסק הרמב"ם (טוף הל מגילה) ש"כל ספרי הנביאים .. עתידיין לintel

הנחיות של הבטחת הגאולה

ררבינו שחרוי התרה מעידה עליו, ובראי זו
בא לرمז על חומר נושא בענין זה, שהוא גורע
ממצאות התורה.

ולבשא ריבינו" מה מוסיף זה שהוא גורע ממצות חתורה?

אבל עיף הנתיל יט' לומר שיש נפק'ם לדינא – ובתקדים ביאור דינו של האומר שאינו מאמין בגאולה העתידית לבוא מפני שסביר שאר' שהובתו על הנאהלה, חל בזה شيء ותובעה הביטהה זו (משמעותו וכיו"ב)⁹, שלכוורה אי אפשר לומר עליו שי"כופר .. בתרורה וממשת רביינו שרורי התורה עצודה עליו" (שהכוונה בזה שכופר בדבר המפושט בתורה שכתבה, כייל בתחילת השicha) – שהרי אין כופר בהבטחה הכתובה בתורה, אלא ס"ל שגס על הביטהה כזו שיק עני החרעה (וצ"ע אם יש לו דין כופר בתורה שע"פ),

אבל כיוון שהגאולה היא פרט וגדר במצוות התורה, אשר "היא מצוה עמדת לעולם ולעולם עולמיים", שזה מカリח שאי אפשר להיות שינוי חיוי בהבטחות הנואלה, הרי באמורו היפך מזו, יש עליו דין כופר בתורה (כי אף שמאמין שהציוו יואם יறיב גוי ויספת גוי) והוא מן השמים, הרי באמורו שיתibalל פרט זה דהמצואה – כבר בטלה תורה זו⁴² – הרי הוא "כופר בתורה"⁴³.

ויש לומר עוד נפק'ים – באמור שאינו מאמין בוגאולה העתידה לבוא מפני שמספרש המקראות של הבטחת התורה שלא כפושטם (שאומר שהגאולה תחיה) רק ברוחניות וכיו"ב), שלכאורה אי אפשר לומר עליו שנ"כoper .. בתורה

(38) ברכות ז, א. סנהדרין צח, ב.
(39) בשלח טען טען

40) משאכ' בהא דיעקב hei ירא שמא לא תתקיים הבתות הקב"ה כי יגרום החטא
- שעדיין לא נכתבת איז התרזה.

(41) אל לאכורה, כוון שפשות המקראות וההנחות דז' נגבים באליהו העתודה ("משא"כ בנסיבות בלעם שאין מפורש בפשט, כי"ל בתורת קראי על האלהות, וכן הוא ד"ש עם זו קניתין"), אין זריכת להתקיים בפסות, בהכלל ד' אין מקרא יוצאת מידי טעם (במונוט כד, א. וראה שבת סג, א. וראה בפרטית את ג' נגקבות פודוי תלמודית בערך).

אבל: (א) צ"ע (ובפרט לדעת הומג'ט^ט) אם כל זה אמר גם בהבנתו
ההתורה. ב. ראה לךן בפנים (סוף טעיף ז) נפק"מ להלכה בזו שתיא תני ופרט
בכmouth ועכ"ע.

⁴⁾ שמדובר בנכ"ל שרך אם יהודיא הדברים של פשט מושגון הי' כי'... וראה תרמם' של מלכי פיפוי ובגדמו עז... שם להערת ממיון 'חיב' ב'ישראל וככיו'.

(42) עלי'ז דעת ר' היל שאון להם משיח לישראל שכבר אכללו בימי חזקיה (כמי
העיר) (5), שבר שרגס החטא, אף שהתורה העידה עליו ו'בדבורי הנביאים
... כל הספרים מלאים בדבר זה'. – וראה שוויית הרבד'ז (ח' סי' איניתו
ועיריות בחמילנו

*42) הלי תשובה פיג היה.
43) נסמן לעיל חזרה 41, וראתה שם בשווה'ין.

לומר שירוחל שיוני בהבטחה זו ולא גותקיס בפועל (מאיו זיינה סיבה שתחיה? ועייכ' ציל', כי הגדר של נצחים התורה אינו שיק בכלל ללימוד פיז' החכובים (האם זהו בשמותיות או ברוחניות, בכל אופן או בתנאי וכוכי)).

וזהו החידוש בעניינו, שכן שוביוחת הנואלה
היא פרט ממציאות ערי מקלט, חל עלי גזר נצחות
מצאות התרבות, אשר (א) מוכרכה להתקיים בנסיבות
ובנסיבות⁴, (ב) ובאופן שאין שיק' בזה שניי,
ככליל.

1

"פ' כל הניל יש לבאר והטעם שהרמב"ם מוסיף הראוי על מלך המשיח מוחא ש"א"ז ע"ב עיר מקלט הוא אמר אם ירחיב .. ויספת .. ומועלם לא היה דבר זה ולא צוה הקב"יה לתורה": אין כוונת הרמב"ם (רכ) לחביא עוד הוכחה מתורה שבכתב (חמשה חומשי ווורה) על מלך המשיח, אלא בא להוסיף עניין חדש בחומר הדבר של "מי שאינו מאמן בו", דעתך לזה ש"כופר .. בתורה ובנשאה רבינו" מפני ש"התורה העדודה עליו" – הרי הוא גם "גוזע" אי ממציאות התורה, שחייב לדעתו פרט זה של מציאות ערי מקלט לא יתקיים, וחול עליו מ"ש הרמב"ם (בחלה שלחאיין) "הרי זה ודאי בדאי ורשע ואפיקורוס".

ולכן כתוב הרכמן "ראוי זו ההלכה בפי' – כי בשתי הראיות הראשונות כוונתו להוכיח דמי שאינו מאמין בו .. כופר .. בתורה ובמשה

היא בחכמתו ופלאיים³⁵ הנרגזים בהם, ולא בהענינים פשוטים, שהרי הם מאורעות שבעבר); משא"כ זה שהתורה "היא מזוה עמדת לעולם ולעלמי עלמאט", הינו, שציווי התורה פשוט קיימים "לעולם ולעלמי עלמאט" בלי שינוי גדרון או תוספת³⁶.

וכדיק לשון הרםב"ס הניל יכול המוסיף כי והוציא הדברים של מוצאות משפטו הרי זה ודאי בדאי ורשע ואפיקורוס³⁷, דרך אשר אומר על בעלות התורה שאנו כבשוטן יש עלי גדר זה ד"ב"די ורשע ואפיקורוס³⁷ וכי אז הוא כופר בסיסות של נצחות התורה, משא"כ כשם צואית שאר המקראות מידי פשון³⁷ אין עלי גדר זה.

וכס' שהוא באספירותי התורה, כייה גם בעניין
הבטחות הקב"ה שנכתבו ב תורה, שקיומן בפועל
תלו' בזאתן החבטחה לפ' התנאים וגדרים
שפירשו בח"ל, ואם נקבעה החבטחה בלי תנאים
אליה אינו ודאי שתתקיים לפ' פשוטה דוקא.

וכמדמינו ביפורוש, שהכל שבחבוחת הקב"ה אפשר שלא מתקיים בפועל מפני שהוא גורם החטא" חיל גם על הבהירות המפורשות בתורה, כדייאתא בברייתא³⁸: "עד עיבור עמק כי עד יבورو עם זו קנית"³⁹, עד עיבור עמק תח' זו ביאיה ראשונה (שבאו לארך) בימי יהושע, רשי"י, עד עיבור עם זו קנית זו ביאיה שני^י (כשעל מוגלת בבל בימי עזרא. רשי"ל, מכאן אמרו חכמים רואים היי שראל לישות לחם בס בימי עזרא, בדרך שנעה לחם בימי יהושע נו אלא שארם החטא".

ולאורה, כיוון שהבטחה זו ("יעם זו קנית") נכתבה בתורה שכתב לפניו חזמן ד'ביהה שענין⁴⁰, והתורה הזאת לא תהיה מוחלפת ולא אין לה לא שני ולגרען ולא מושפט", איך אפשר

(36) ומוקם, שהוא מורה על סוג מעלה יותר בעניין הנצחיות: עניינים שהנצרות שבעתים היא רק בזמנים ההוראי (ואילו בשמיות בטל הדבר), והי הורה שיש אויר הגבלה בנצחיות עצמה, שהוא "אמת" שבתוכה היא ברוחניות לא באגשיותו; משא"כ במצוות הלאמת התרבות, שהנצרות היא (גם) בשמיות כפשוות, הי' מפני שהנצרות והלטאות התרבות, קשורה עם "אמת" הי' כפי שהיא למלعلا מכל גודר שינוי כל, שאון שם והגבלה ווילוקים בנצחיות זו (ולחקל ולומר שחודר נושא קיים רק ברוחניות), אלא הוא מוכך להתקיים גם בעולם הtout, כפשוות.

וכמושנית במייא (לquo'ש בכיה ע' 114 ואילך) במעלות תלמות התורה, שודוקן חוץ נק' "אמות לאמונות" ותורה (ראה סנה"ם וטור"ז ע' ר' רב. ר' בא) והמשן מושך ע' תללא, עיפוי שבת ב' א. ושיער, כי ה"אמת" שבתמים היא (עד) למעשה בפועל.

³ והרי יוסוד בדעתותיו היותר שובה לישותה שם הוא גם ונגע לפחות לפירוש המאמרים תושבעעפ' (ראה שם הייא, וראה הל' תשובה פ'ג' ח'י). מיהימ' בהקדמה לפני חלק סיור הכהן). אלא שבঙן ולה' מלילה, משווה הנזירות ו'תלכota של תורה שבלי' פ'ו' להמשה חמוץ עורה (בכלך). אא'ים.

(37) אף ש'יל שחומב'ם מדיק'ן, כי עיקר כוונתו בזה היא למי'ש אהיכ' עד אחות
האיש (בדפוסים שליטה בהם בקורת הגנורו נשמע), שגורם "להחליף התורה",
וכן עד ה"ועליל לב .." (ענשאים וותמים .. במצוות התורה .. אמרת היו וכבר
השליל גוזן רה .. גבורות תחכמתך עלי הרים אונגו רוחאוויו ..)

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א יי"ב)

עדין צריך ביאור – Mai טעמא נחרה מוצות ערי מקלט, שענין דיבאת המשיח הוא פרט במצוות זו זוקאי?

ויש לומר בזה:

ענינים של ערי מקלט בפשות הו – מקום שמיירה והגונה מגואל הדם, שנויות האדים (שהרג בשגגה או גם בזדון) בעיר מקלט, לא יוכל לנבע בו לרעה;

וכשם שישנו עין ה"מקלט" במקומות, כן הוא בזום, והוא "אותו החזון"⁵⁵, ש"לא יהיה שם לא רעב ולא מלחה ולא קנאה ותחרות"⁵⁶, שתהיה "קליטה" מכל העניינים הבלתי רצויים של זעם הגלות, וישראל יושבים בטוח על אדמתם.

וזודז' ברוחניות העניינים – ובפרט ע"פ הידוע⁵⁷ שהענין ד' ערי מקלט" מורה על הקילטה מהיצר הרע (שנקרא "גואל הדם"), וכמהו⁵⁸ "יבש נבא", לרמו שמי שאינו אמיתי במלך "דבירי תורה" היא גם כפרא⁵⁹ לחורג נש, כן הוא בפשות הו – בסברנותו, שהורג נפש מרמז על כל מעשה עברית, ועל זה פוגם בנפשו, שדברי תורה שלומד פועלם קילטה וכפורה לנפשו.

וזוהי השיקות של מצווה זו לביאת המלך המשיח⁵⁹, כי אז תוגמר קליותן וכפרתן של ישראל⁶⁰ – במהרה בימינו ממש.

משמעות ש"פ' זרים ור' אלול תשפ"ו; מהאי ש"פ' ביחס תשלה" – לקו"ש שופטים תשמ"ט)

אם היא עבירה קלה או חמורה כו', משא"כ העובר על דברי הנביא, אין נפק"מ באיזה עין עבר, ואפילו אם הוא בדברי הרשות, חייב מיתה בידי שמיים.⁶¹

ויש לומר הטעם, משום שאע"פ שהtopic של דברי תורה גודל הרבה יותר מהtopic שבדברי נבואה – מ"מ לגבי בני אדם, יש חומרה בדברי נבואה את נבואת. כי הנבואת הוא מה ש"היאל מנבא את בני האדם"⁶², מ"מע שmagay מהboroa לבל בני האדים⁶³, וכיוון שהזוהו בגלוי דברו לבנאי⁶⁴, לכן, בגין פעולתו לבני בניו מ"ה כבורי נבאים תוקף וחומר לבני תורה⁶⁵. ומשום כי, כשהושאנו אדם ציווי מפי הנביא, הרי זה כאיל שומע הציווי מפי הקב"ה, ובמילא לא משנה תוקף התzion, ואם עבר עליו הרי הוא מודך במלך, שחיבר מיתה⁶⁶ (לא נפק"מ באיזה עין מרד).

ומזה מובן, שיש חומרה בעין הנבואת בכל (לבני דברי תורה), גם במקומות שלא חל בפועל האיסור של עבר על דברי הנביא (כי לא שמע מפי הנביא וכו'). וזהו כוונת הרמב"ם כאן במש"י יושם נבא", לרמו שמי שאינו אמיתי במלך המשיח, יש בו גם ממש חומרה זו⁶⁷.

ועפ"ז נמצא, שבשלש הראיות שהביא הרמב"ם, מלבדו, שענין הגאולה ע"י מלך המשיח נאמר ונכתב בכל חלק תורה שבכתב – הן ביספורי (וחבשות) התורה, כמפורט ב"פרשת בלעם" ח"ש נבא", וכן במצוות שבתורה, כמפורט ב"פרשת בלעם" במצוות ערי מקלט,

ולכן מי שאינו אמיתי במלך המשיח, נספ"ע ז' שהוא "כופר .. בתורה ובמשיח רביינו", הרי הוא כופר גם כן בגבאות שבתורה, וכן כופר במצוות התורה, "העומדת לעולם ולעולם עולמים".

ובמשה רבינו⁶⁸, שהרי מודה דמה שכותב בתורה הוא אמרת, אלא שסביר שכוונות התורה אינה לשפטות העין אלא שלא כפשו. גם א"ת"ל שזו היפך הכל⁶⁹ ד"אין מקרה יוצא מידי פשוטו", צ"ע אם אפשר לומר שהל עלי שם "כופר בתורה ובמשה רבינו" משום שמשפטים מקרים שלא כפשו.

אבל מצד זה שהגאולה היא פרט וגדר במצוות התורה, אז כאמור שהגאולה לא תהיה בפשטות חרי והוא מוציא "דברים של מצאות משפטו" וחל עלי הדין ד"הרי זה זראי בדאי ורשע ואפיקורוס".

1

הנה בדרך זו יש לבחיר עוד דיקוק בלשון הרמב"ם – שבתראי מ"פרשת בלעם" אומר "אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים", שכורה אליו מובן טעם הדגשה זו ד"וישם נבא" (שנאמר בדרך נבואה).

וזודק גודל לומר, שכן שמקדים שזו בפרשת בלעם, "צריך להוציא" ו"ושם נבא" דאל"כ מנא לו שיש אמת בדברי בלעם – שהרי כיון ש"פרשת בלעם" כתובה בתורת משה⁷⁰, מובן פשוטו, שדברים אמיתיים הם⁷¹.

ויש לומר, גם בזה כוונת הרמב"ם היא לשמעינו חומרה נוספת במאי מאיון במלך המשיח, שנוסף ע"ז שהוא "כופר .. בתורה ובמשיח רביינו", הרי הוא כופר גם בדברי נבואה.

דאף שדברי תורה חמורים מדברי נבאים⁷² – מ"מ מציינו גם חומר בדברי נבואה לגבי דברי תורה, שהעונש על דברי תורה תלי בסוג העבירה,

– ה"ז מופיע שהכופר במצוות כופר בדין מקיל במצוות משה (ראה רמב"ם הל' יסודת פ"ט הי"א). שם היה. וראה בארוכה ל��"ש חיליט שט' ומובן, שאינו דומה לעניינים אלה שבתורה, שהם דברי נבואה באוקן גלי.

(55) רמב"ם סוף הל' מלכים.
(56) ראה ל"ת ו' ו' הפסוקים להארוייל פ' משפטים (בטעם שאיל רית' "אהנה לדון ושומתי לך" – משפטים כא, ו). וראה בארוכה ל��"ש חיליב (עי' 380 ואילך. ע' 623 ואילך). חיליט ע' 297 ואילך. ועד.

(57) מכות ז. א.
(58) ראה מכות ב, ב. הodia מדוי – שם א, ב. ובכימ. וראה רשי' עה'ית נח ט, ה. ובאותה מוטע (סיע איזו) שחוسط עיר מקלט לעתיל ענייה (ברוחנית) והגלוות טעמי תורה ע"י משיח צדקתו.

(59) וויתוך יוחר ע"פ המבואר כתהוואויל (לייט, שי המצות וטור הליקוטים שופטים) ששים לתקון חטא הכל כי ע"ש בארוכה. ווית' במאמר א"ח' – וקס' חיליב ע' מתא ואילך. ע' מתמס' ואילך) – שwonן שהו עין כל' ביהור, הונגע לתקן כל העולם כלו.

(44) ראה ליל העשרה 29.
(45) ובפרט ע"פ הדגשת חגייל (ב"ב ד, ב) "משה כתוב ספרו ופרשת בלעם".
(46) ראה גם ספר האנולה להרמב"ם שם.

(47) ראה גם ש"ג ב. ושיין ורואה אנטיכלופדי תלמודית ערך דברי קבלת.
(48) רמב"ם הל' יסודת פ"ט הי'.

(49) ל' הרמב"ם שם רפי'. ע"ש ובפיה"מ הקדומה לפ' חלק היסוד הו.
(50) ראה הל' תשובה פ"ג הי'.

(51) ראה גם ל��"ש חיליט שם (עמ' 184 ואילך), בטעם שהרמב"ם מקשר עין התורה עם נבאות משה. ע"ש. וראה מיג' (חיג' פמ"ר) "אמונות הבואה קודמת לאמונות התורת כי אם אין נבואה אין תורה".

(52) ראה גם ל��"ש חיליט שם (עמ' 184 ואילך), בטעם שהרמב"ם מקשר עין התורה עם נבאות משה. ע"ש. וראה מיג' (חיג' פמ"ר) "אמונות הבואה קודמת לאמונות התורת כי אם אין נבואה אין תורה".

(53) ראה רמב"ם תhil מלכים פ"ג הי'.

(54) ואע"פ דזה ש"כופר .. במשה ובינוי" היו בנסיבות שכופר "גבנאותו של משה".

(55) עפ"ש בשית חתיס (ויר' שם) שפרט בלבם והיא הדבר החזרי שהן שום עד ראי' דברי ואנו מאיינים בה א' ובק' מופיע בזאת משה – מובנת עד וורה הושתת הרמב"ם "כופר בתורה ובמשה ובינוי", כיון שהבטחת הבואה היא "כופרת בלעם".

סימן ג'

שתי תקופות בימות המשיח

ג

ב

ל כauraה אפשר כי לומר¹⁴ שלדעת הרמב"ם, אף מאמרי חז"ל הניל הם "משל וחידה", ולדוגמא¹⁵: ע"פ מאכל מורה (כמזה"ל¹⁶) על תלמידי חכמים, ואילו סרק אלוי הארכז, ולעתיד לבא יציאו גם אילני סרק – עמי הארץ, פירות, כלומר ישיוו לתלמידי תכמים¹⁷ (או פירוש אחר כייב¹⁸). אבל אי אפשר לומר לנו כן, כי [נוסף לכך שבכלל

ר'ך ש אשר תעוז כי לא ש מאכל הוא ואתו תשוחית וכרתית" (שם, ב), משא"כ אילני מאכל (ב"ק צא, סעיף. רמב"ם הל מלכים פ"ז הי"וו). ואון להקשורת ע"פ הניל בפניהם: מכין שאילני מאכל לאסור ל��צץ אפילו בחורף, שאון אין שעשן פירות, אך שבקצץ אילן – להזה מותר ל��צץ אילני סרק בზויה, הרי ע"פ שעשינו אילן סרק וזה יתנו פירות, שנאמר¹⁹: כי עץ נשא פרי וגו' תננו חילס", שזו הרוי עניין של ביטול מנהגו של עולם²⁰.

ג תעב הרמב"ם בהלכות מלכים²¹: אל יעללה²² על הלב שבימות המשיח יבוט דבר מנהגו של עולם, או יהיו שם חדש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נהג²³, וזה שנאמר בשיעי²⁴ וגרזאב כי משל וחידה כי יהיה ישראל ישבן לבטה עם רשי עכו"ם²⁵ המשולים כואב ונמר, שנאמר²⁶ אזב כי ויחזרו כולם לדת החמות, ולא גזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר כי שטammer²⁷ זכי וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר ידי משל ומה עני רמו ביהן; אמרו²⁸ חכמים אין בין העוהיז לימת

(1) פ"ב ח'יא.
(2) ראה בפי אום יעללה על החעת – ברמב"ם ופייא (חוון לרמב"ם קהילת ברוקלין), י"א ניסן תשמ"ה (ס"ו).

(3) וכיה בהל' תשובה פ"ט בסוף ("כמנהgo הולין"). פיה'ם סנהדרין – הובא لكمן הערה 77.

(4) א"ג, ג – מה שהקשה הרמב"ם ממה שאמור בישע' – ולא הקשה ממשין במדורה (פרשת טהון כו, 1) "ויחשבתי לי רעה" (ויחשבת הרואה), הובא لكمן בפמי ס"ג) – כי פסק זה אפשר לפניו כהרמב"ץ ע"פ (וראה אגדת חז"ל המתבסס לרמב"ם) שלא במאו חיית רעת בראצasset כי בהיות השועם וברבות טובות והחות הערים מלאות אדים לא תבאננה חיות בישוב". ולפי אינו ביטול מנהגו של עולם ואין צורך להזכיר בכתוב שאמור דרכ' مثل. וראה لكمן בפמי ס"ע ג.

(5) שמי צענואר וצ"ל "גויים" או "אומות העולם".
(6) ירמיה ה, ג.

(7) תעשי' שם, ג.

(8) שם ח'יב. וכיה במקומות שבהערה 3.

(9) ברכות ל, ב, ו. ו"ג.
(10) וראה דברי הרמב"ם עצמו בזה (אגות תהה"מ שלו וו' (הובא لكمן בסעיף ס"י)).

(11) הובא בפרשטי עתiefs.

(12) כ"ג, ז.

(13) יואל ב, כב.

(14) להעריך דהילוק בין שני סוגים אילנות אלו, ע"פ מאכל ואילני סרק, והוא גם בהלכה (וראה גם لكمן הערה 52): נ"ט מאכל נאמר (שפופלים כ, יט) "לא תשחית את עצה", וואילן "ברכתה ט, א. וש"ט, לעתיל יעשה הרבה מצות ומעיט.

ובפרט דעתו המאמר בכתובות הוא רב.

(15) ראה ע"ז בענין יוקף לע"י כתובות שם. ולהעיר גם מעין יעקב שם.

(16) ראה תענית ז, א.

(17) ראה רמב"ם סוף הל' מלכים.

(18) ע"פ מוריול סופה (מן, טעיה. וראה ביר פ"ל, ו. ועוד. וראה לקויש ח"ד ע' 1114 וואילן) "ממי פירות .. מצות" – שams אלו שבוחרי הם רק בסוג ד"מלאים מצות כרומון" (ברכתה ט, א. וש"ט, לעתיל יעשה הרבה מצות ומעיט).

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-ז"ב)

א) ממה שסתם הרמב"ם וכותב שבimotoת המשיח לא יבטל "דבר מנהגו על עולם" מובן בכלל זה גם א"י, שגם אם בא"י יתחוללו אותן נסائم בנסיבות, הרי זה (גט) ביטול מנהגו של עולם²¹.

ב) בימי בן כזיבא ש"דימה הוא (רי' עקיבא) וכלחכמיזרו שהוא המלך המשיח²² – "דימה" עד כדי כך שהלכו למלוכה (פקיעין) ע"פ ציוויל (שםזה מוכיח הרמב"ם²³ שהמלך המשיח אכן צריך לעשות אותן מנהגו של עולם, אבל לפיה הגמורא לא יהיה שניינו מנהגו של עולם בכל העולם מלבד בא"י שתאה בה הנוגה מיוחדת).

הניטים גם לא בארץ ישראל. שכן מסתורר לומר, שלדעtu הרמב"ם עולם

ה

ב ספר בעדות הקודש²⁴ מסביר שי"עולם כמנהגו נהוג" הינו שתקב"ה לא ייחדש דברים חוץ מן הטבע, כל העניינים שבבריאות יהיו על טבעם ושרשם כמו שהיו במתחלת הוויתם ובריאתם²⁵, ומילא אין סתרה מדרשת התונכי הניל אשר "חץ עתדי להיות נטווע ועשה פירות בין יומה"²⁶ ועוד מroz"ל קויב – כי אבל לא יתחדש דבר שאינו בגדר הטבע, כיון שבתחלת הבראיה כך הייתה הנוגה הטבע שעשה פירות בין יומה²⁷.

עפ"ז יש לומר גם בעניין "ויהשבתי חי" מן הארץ" ויאלי סרך יעש פירות" שלדעtu הרמב"ם אינם ביטול דבר מנהגו של עולם,

ועפ"ז יש לומר, לכארה שמלוקת הרמב"ם והראב"ד תליי בבחдел בין שני מאמרי חז"ל היל' (בתו"כ וב כתובות) בעניין אילני סרך:

בגמרא נאמר "יאלי סרך שבארץ ישראלי" משא"כ בתורת חתנים הלשון הווא "איילני סרך" סתם, שפטות לשון זה מורה שאינו מדובר באילני סרך שבארץ ישראל אלא באילני סרך שבכל העולם כלו²⁸, והחבד בilihos: לפ"ת התו"כ יהי לעת"ל שניינו מנהגו של עולם, אבל לפיה הגמורא לא יהיה שניינו מנהגו של עולם בכל העולם מלבד בא"י שתאה בה הנוגה מיוחדת.

הר庵ב"ד סובר בשיטת התו"כ אשר איילני סרך (שפתות) עתדים להיות עושים פירות" דומה מוכח כנ"ל שחיי ביטול מנהגו של עולם שכן הוא גם בהשגתנו מן הפסוק "ויהשבתי חי" רעה מן הארץ" שפירשו כפושטו (ולא שגמ' הפסוק הזה מדבר בדרך משל כנ"ל) כמשמעות דרשת התו"כ עה"פ "רי יהודה אומר מעברין מן העולם ר' שמעון אמר משביתון שלא ייקו (בפרט שימושים מלשון הפסוק "מן הארץ" ואומרם "מן העולם", משא"כ הרמב"ם נקט ולפי דעת הרabi"י) כלשון המרא, שהכוונה רק לאילני סרך שבארץ ישראלי, שעל כן "יראו להאמן כי שדבריהם הם גם כפושוטם בארץ ישראל כי אבל בשאר ארצות עולם כמנהגו נהוג".

ולם פירוש הרabi"ז אינו מובן לכארה,
ג בפרט בהסבירו דעת הרמב"ם:

21) מתיוקנים – כישראל בארץם. וראה זרשות התו"כ בפירוש יונתן ושמיכם בעותם.

22) ואולי יליף כוונות הרabi"ז שוה היה בא"י לא בטור ביטול מנהgo של עולם כיון רק ס"ב דביני בא"י, שעון שנעשה בדור נס, מוגבל מונן או במרקם איט ביטול מנהgo של עולם.

23) עיד האמן וכור ביחסותם במדבר, שיריד להם ארבעים שנה רצפות דבר בזמנו, ומימן אינו ביטול מנהgo של עולם, מכיוון שהוא חי רק בזמנם ומקום מסויים, ובואר המקומות והזמינים נשור הטבע התקופי. וכן זה שאותו ביטול מנהgo של עולם, כיון שהוא חי רק בזמנם או במרקם איט לא"י, מא (ובמוציא) ובהננסע עהי' רוח' גג, א"ז בזמנ שושני עלי – רוחה, ובזמן שאין יושבי עלי – גמדא (גיטין נ, א. ועוז); עשרה טים שנעשה לבתוחין ביהלום²⁹ (חנות פ"ה מניה) – שחייב אינו ביטול מנהgo של עולם, אלא שאבגין כי בקיות מאגין חריל (חנותות קיב, טע"א ותודה רב תנייא וצ"ע בא"ז בא"ז לא יטב שמי דבר שנותחש, ודע"ז – והשבתי חי רעה מן הארץ. אבל דוחק לפרש כן, שתהיה הנוגה קבועה והמידית בא"ז בימוה"מ – בנוף של נס ולא – ביטול מנהgo של עולם).

24) עפ"ז בטלת התמייר על הרמב"ם ממשי' (מכילה ז, טה: בימי צאקה מארמץ ארץ נפלאות).

25) הל' הרמב"ם הל' מלכים פ"א ה'.

26) הרמב"ם ש"ט – ראה לקמן בפ"ס סעיף ז'.

27) חותם פ"ל.

28) הל' בעדות הקדש ש"ט.

29) עיישי בארוכה.

קשה למזר³⁰ על דברי תנאים ואמורים (משaic' דברי הנבאים) שאינם אלא משל, הרי בנדוויד קשה יותר, מושם] מאמר הניל' בתו"כ בא בהמשך לכמה ברכות שתוכנם זוaka ברכות גשימות, כולל גם הברכה שבספק³¹ "וונתנה הארץ יבולה ועט השודה יון פרוי" לא כדין הארץ עשו עכשו אל כדין שעשו בהמי אדער' כוי נורעת ועשה פירות בן יומה כוי נטוע עשו פירות בן יומה כוי תעש נאכל', והיינו שהברכה היא פשוטה בנסיבות ממש³².

ועדי' בכתובות בא המאמר בהמשך³³ לכמה מאמרם³⁴ שבחרכה מתרפים פשוטים, ולדוגמא³⁵ "רי' חנינה מתן מתקל' כי קטייריא בת"ח כו'", ואם כן מסתורב שם מאמר זה (עתידין כל אילני סרך כו') הוא פשוטו³⁶.

ג

הנה הר庵ב"ד שמס' 25 השיג על הרמב"ם ז"ל:
והלא בתורה³⁷ "ויהשבתי חי רעה מן הארץ", שוה (איין مثل וחידה כי אם) עני כפושטו, וברדי' על אתר כתוב: ואין זו השגה, כשם ששאר הכתובים مثل, גם זה משל, (וממשיך) אבל מה שראו להאמן בה שמדוברים הם גם כפושוטם בארץ ישראל, כדכתיב³⁸ לא ירע ולא ישחינו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ, אבל היודעה; וכן ויהשבתי חי רעה מן הארץ, אבל בשאר ארצות עולם כמנהgo נהוג, והכתובים הם مثل, שכן כתוב³⁹ ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, ובאי' 29' יתקיים הפשט והמשל.

25) אבל ראה רמב"ם תול' תשובה פ"ח ח'ב (הר庵ב"ד שט). פיה'ם שבעה עה, ז' ויקרא ז, ז.

26) משא"כ במחוז'ל שבת (ל, ב) "עתדים אילנות שמוצאיין פירות בכל יומ" (בל' הדגש י' כרך' שעשו בימי אודה'יר), אך מוכחה שהוא כפושטו. וראה לקמן הערה 77.

27) ראה תוס' כתובות קיב, ב ד"ה עתדין: לא שרואה לטיסים בדור טוב נקט לה לכך. אבל עפ"ז היידוע שום כשמי'ל' בא כדי לטיסים בדור וכי'ב ישונה שייכות בימיום – מסתורב לנו, שעכ"פ שווים הם זהה שכולם פירותם כפושוטם. וראה לעיל בוגי' שס' קיא, ב "דאייריב בחני מייל" (ל' התו"ס שט). וראה הערה 24.

28) שם קיב, א.

29) טע"א ואילך.

30) גם (כמובן זה עצמן) – הרי מביא ראי מהכתוב ע"ז נטא פרוי תאנה וגפן נתנו חילם" שמדובר בשתות עיד גודל הפורת. משא"כ לפ"ז בכתובות שס' קיא, ב "אין לך כל אילני סרך שבאי' שאינו מוציא משוי שתי אותוניות", שלמודן מהכתוב (ויהי מט, יא) "וילשורתה בני אותונ", שאילץ "פשת' דקרא". וראה המשך הגמי' שט.

31) וכן בהל' תשובה פ"ח שט.

32) כב, ז.

33) ישעי ז, ט.

34) שם ב, ד (שם: לא ישא).

35) ראה ג'יכ' רמב"ן היל' הערה 4. אגרת תחיתת המתים שט.

36) ונפרט שבחסוך עלי קאי (כ, ד) לא אמר "באורכם", "הארץ" וכי'ב עיד שצמ'ר פasset' שט, היז. דוחק לומר שבב המשך לתחלת התבונ' יונתנה הארץ יבולה". אלא שיט'ל לכל הרכות לישראל – בנסיבות הכוונה לבני' בומינ'ם

שתי תקופות בימות המשיח

אלני סרק, אלא שהארץ שנитаה מהציוויליזציית הסרक נשאו פירות (ולאחר החטאת והונבל השיעוני) יוצאת ש"מ מהגוא של עולם⁴⁴ מצד עצמו הוא להיפך⁴⁵ שיתחו אלני סרק. (ג) ובכלל, קשה לפרש כן דעת הרמב"ם, שתרי מותוכן והמשך דבריו מוכח ששולול לא רך חידוש במעשה בראשית, הינו דבר שלא הי' כל במעשה בראשית, כי אם גם בטיטול "דבר מנותגו של עולם"⁴⁶ (אלא "עלם במנהגו נהוג"), וזה ברור שענייני השינויים הנילאים "מנוהgo של עולם", כי פירוש "מנוהgo של עולם" הוא כהנחתת העולם בפועל בקביעות, ואין נפק'ם כלל ממי נקבעו המהגו זו, בתחלת הבריאת ממש או לאז⁴⁷; לאחר שכך נקבע בטבעם של אלני סרק שלא יוציאו פירות ושל חייות רעות שיזיקו, וכן היא הנוגנות של אילנות וחיות אלו אליyi שניה לא שינוי, הרי זה המהגו של עולם, ובודאי שינויו שנעשה בחם היפך הנוגנות זו והוא בטיטול דבר מנותגו של עולם (שבודאי אין מקום לומר שטבעם דאלני סרק לא נשנה), ואף בהז'ם הם בכלל אילנות עשים פירות אלא שטבבה חיצונית (גווורת הקב"ה) אינם מוצאים פירות בפועל⁴⁸ (עדז' בערך); אלא שפירוש הדבר הוא שלאחר חטא עה"ד בטעלם הקודם⁴⁹, ובזהז'ם הם אלני סרק בטבעם (וחויות טופות).

ח

יובן כי' בקדום תוספת ביאור בדעת הרמב"ם:

דנה משה"ז לימות המשיח אלא שעבור מלכיות בין העוה"ז לעם המשיח נזהר תואם עה"ד בלבדי וכדברי שמואל בוגרמא⁵⁰, וכבר הקשה הלחם משמה⁵¹ שזה סותר לכארה דברי הרמב"ם

אלני סרק (של עכשוו) פירות או לא⁵²: התו"ז קאי בשיטות ר"פ⁵³ שאילני סרק עשו פירות, ויליף מיש' עשה פרוי, ולפי זה הרי מה שאילני סרק עתידיים להיות עשים פירות" שטבע האילן הזה חזר ויעור כפי שהיה בתחלת הבריאת (וגב' בהמשך לדרישות שלפניו בתו"כ עה"פ' יוש השדה יון פרוי), לא בדרך שראה עשה עכשו אלא בדרך שעשתה בימי אודהיר כי עץ פרי עשה פרוי למינו⁵⁴ מלמד שבו בום שהוא נתוע בו ביום עשה פירות, ועודז' עין יחש עתידי להיות נכל"י, שהיה كذلك שחי' בימי אודהיר וכדיילפ' מיש' פרוי⁵⁵, משא"כ הגמara של חדיעת⁵⁶ שבתחלת הבריאת לא נשאו אלני סרק פירות, ואם כן, לעומת פירות יהי' זה שניינו של חידוש, ולכן הוא באופן של "יתענו" ו"נsha פרוי" לא באופן הרגיל והטבעי.

ז

ולם כד דיקת שפיר אי אפשר לומר כן מכמה פנים: א) אין הפירוש בתו"כ (שבאלני סרק יתכן חשינוי (וכךichi בחם) לעתיד משומש שכן הי' בתחלת הבריאת מזור, שתרי בעניינים שלפניו זה איתא בתו"כ להדיא שהוא נתנו חילם" וכפרשיי: "מדכתיב תאנה וגפן רגילה של עצי השדה יון פרוי" דהיינו נתנית ושינוי לשון הכתוב: "כי עץ פרוי" לבין מן הפסוק יוש השדה יון פרוי" דהיינו נתנית מוקורות שמהן הענן נלמוד: בתו"כ לפניו מן שא פרוי אף אלני סרק ישאו פרוי" כלומר שבעצם איןו שייך להם (וחילוק זה נובע מהבדל יאהנה ונפק"ו יוש פרוי), שבעץ פרוי הוא באוף מקרא דיש השדה יון פרוי" (דקאי בדעת⁵⁷). ב) אפיקו נימא שהנהemo בתו"כ "כדרך שעשתה הפסוקים בימי אודהיר" (בمعنى ברשותם), ואילו גבי אלני סרק לא אמרו בתו"כ שהוא "כדרך שעשתה בימי אודהיר" (או כי"ב") אלא למד מקרא דיש השדה יון פרוי" (דקאי בדעת⁵⁸). ב) אפיקו נימא שהנהemo בתו"כ קאי גם על אלני סרק⁵⁹ והוא בימי אודהיר" קאי גם על אלני סרק⁶⁰ והוא בדתות הבריאת, עדין כדעת ר"פ שכך הי' גם בתחלת הבריאת, אינו מספיק, שהרי לדעת ר"פ שמצד הבריאת עצמה היו צרכים להיות (מצד ציווי הקב"ה)

שהרי כך היה המצב בתחלת הבריאת קודם חטא הע"ד של האילנות נשאו אז פירות ושם חי לא חזקה⁶¹. אלא שע"י חטא הע"ד שאמר הקב"ה "ויקוץ ודרדר תצמיה גו'"⁶² נעשן חלק מהイルנות אלני סרק⁶³ ובמקצת חיות הוטבה עתיד העלים להזיק⁶⁴. כמו שיבמות המשיח עתיד העלים להגיע לאלהו מצב שעמד בו קודם חטא הע"ד, היה זה טבעו ו"מנוהgo של עולם" באותו הזמן⁶⁵.

1

ישקשר הדבר בשינוי (עיקרי) נוסף בין לשון התו"כ ולשון הגמרא: בתו"כ הלשון "יאילני סרק עתידיים להיות עשים פירות". "עשימים פירות" בוגרמא הלשון "שיטענו פירות". "עשימים פירות" (כבותו"כ) משמעו שאילני סרק יוציאו פירות כמו שככל המאל עשים פירות", משא"כ לפיו הגمراה יהיה באוף של "יתענו", הינו לא גידול גידול של אילן, כי אם "טעינה" של זבר שבעצם איןו שייך להם (וחילוק זה נובע מהבדל הפטוק יוש השדה יון פרוי" דהיינו נתנית רגילה של עצי השדה, אבל הגمرا לא למדת מכל רגילה של עצי השדה יון פרוי" דהיינו נתנית ושינוי לשון הכתוב: "כי עץ פרוי" לבין מן יאהנה ונפק"ו יוש פרוי"), שבעץ פרוי הוא באוף מנקו"ו חילם", נתניה, והנתינה היא לפי חם והכוונות ("חילופי"), משא"כ באילני סרק שזו מוקהבת באוף של "נsha" כאילו נשאו דבר שוזע ממנה, לא עיי גוזל גיגלי⁶⁶. ועיפוי הניל ייל שבדלי הלשונות בתו"כ ובגמ"י קשורים בשאלת אם בתחלת הבריאת הוציאו

(46) רמב"ם ויקרא כו, ו. וראה גם רמב"ן דרשת תורה ה' תנימה (ירושלים תשכ"ג) עי' קדמ"ה.

(47) רוחינו שמש"ל לפניו "לא כדרך שהוא עכשו אלא דרך שעשתה בימי אודהיר" היא הקדמה כללית, ואח"כ מפרט הפטרים יומנין שהענ' עתידי להיות נתנו... נן יומה... מנין שותע עתידי להיות אכל נן ומונן שאף אלני סרק כו". אבל ראה רמב"ן בראשית כת, כת (בגסוט) זלא הי' קן שעשן נכלל לפני התאטא. וכיה' לרשותי בראשית (עמ', יא) שבזה קלקלה יילא עץ פרוי".

(48) אך שלהרוכני (בראשית א, יא) ועוד הוא בدلיל סיידון, שבטעם מתחילה עשו גם אלני סרק פירות.

(49) ועיפוי מוקן ביב' הלשונות ברמב"ם שם. ומה שכתבם בסדור זה ודקה – ייל שם בסדור זו ואצז'ק ז. וראה לשונו בפ"י ריש' הי' הובא لكمן כבנפיס סי'. (50) והרי אפי' כללות ההגונה השביעית שיקבעה באופן שליא ישובו" נעשה רק אחר המבול (נח, כב).

(51) ועי'-CS' קשאן מטר יוד.

(52) ויל שلنKen מותר להרכיב אלני סרק זה על זה אע"פ שאיתו מינו (רמי'� וו' רומי'ה סי'). וראה שם סיג' שוי' שס' סק'ג. וכיה' לדעת הרמב"ם – ראה מראת הנמס לירושלמי שבעה' (44) – כי בז' אין בהם כלל הכה והטבע לעשות פירות, ולעתיל' הי' זה חדש וביטול טעם של עכשוו.

(53) היל מלכים פ"ב היב. היל תשובה ספ"ט.

(54) ברכות לד, ב.

(55) היל תשובה פ"ח היא.

(37) רמב"ם ויקרא כו, ו. וראה גם רמב"ן דרשת תורה ה' תנימה (ירושלים תשכ"ג) עי' קדמ"ה. [משמעותו יגור זאב עם כבש'] (שמפרק הרמב"ם שהוא משפט) – ייל דצליל להרמב"ם (משא"כ להרמב"ן) שהוא בוטול מנהגו של עולם, לפי שום קודם החטא, ככל האי' חיות רעות בועלם, היו בערך טופים זאי' בשיל מזום (אבל לא להזיק) ולא היה מבחן של יגור זאב עם כבש". ואcum. ועיפוי.

(38) ראה רמב"ן עה"ת בראשית א, יא. ואיך נאמר כי מחלוקת אורחות האגדה (שם א, י) הי' סרק (וכיה' באות' עה"פ). וראה דרשת תורה ה' תנימה הניל. קרבע אהון לתמיון שם.

(40) ראה רמב"ן שם ובדרשת תורה ה' תנימה הניל.

(41) רוחינו (תיריה זו) מירושלמי שבעה' פ"ד היא: כי עץ נשא פרוי מגד שלא נשא פרוי בעותיי וגפן ותמיון נתנו חילם מגד שלא נתנו חילם בעותה'.

(42) ראה ודו"ג' כתובות שם.

(43) בבראשית רבת פיה, ט נחלקו בוה. – בירושלמי כלאים פ"א הי' (לפי הפע"מ) בגיןה שלבי המל"ד הי' אלני סרק בתחלת הבריאת שלא נשא פרוט, אלא שלחד מיד בהו שחוציא אלני סרק יברוח לע גורתו של הקב"ה ולhid מ"ד "שמהה בזיווי והוסיפה אלני סרק" – "שון צרכן לתשימוש של אדים לצרכים ולבנין". וראה מראת הפים לירושלמי שם. מפרשים לבירם. וראה בתנסן לעיל העזה. 39. בירם שם.

(45) בראשית א, יא.

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-ז"ב)

אינו צריך להראות אותן ומופת, ז"ל: ואל עליה

- על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותן ומופתים ומחודש דברים בעולם או מחי' מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך⁶⁷ שהרי ר' עקיבא כוכב גודל מוחכמי המשנה חי והוא תוי נושא כלוי⁶⁸ של בן כווניבא המלך והוא ה' אומר עליו שהוא המלך המשיח⁶⁹, ודיממה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנחרג בענות⁷⁰, כיון שנחרג נודע להם שאינו, ולא שאל שאלן חכמים לא אותן ולא מופת עכ"ל, כי אע"פ שני פרקים אלו ברמבי"ס דינם בשני עניינים שונים, בפרק י"א מוזכר על מלך המשיח עצמו ופרק י"ב על מצב העולם בימות המשיח, מ"מ הרי עוסק הרמבי"ס בפרק י"ב על מצב העולם ואיך שהוא קשור בביות המשיח.

ממילא כחה של הרראי שבפרק י"א לגבי מלך המשיח יפה גם לגבי המזובר בפרק י"ב על מצב העולם בימות המשיח שקשרו עם ביאתו, ומהם שיעולם כמנגנו נהוג, שכן אילו היה גדור ימות המשיח⁷¹ ביטול מנגו של עולם וחידוש במעשה בראשית, כי יוצא שזהו עניינו של משיח; ביאתו של משיח מביאה לידי ביטול מנגו של עולם וחידוש מעשה בראשית, והיכ"ל ש"משיח צרך לשותאות ומופתים ומחודש דברים בעולם"⁷² ודבר זה הוא בחינה ובדיקת אמינותו אם הוא משיח (כיון שבזהה מटבאת חיזשו נ"ל).

וכיוון שמכരיח הרמבי"ס (MRI) עקיבא וכחמי דורו בשicketות לבן כווניבא) ממשיח אינו צריך לשותאות ומופת, מובן מומכת מזה שbiat העולם", כשם שעשה בפרק שלפניו בעניין שימוש המשיח גופה⁷³.

דבר ממנהgo של עולם ולא יהא כל חדש

- במעשה בראשית, והלא אחד מי' העיקרים⁷⁴ הוא י"ח' ימיה' המתים⁷⁵ (שהיא ביטול מנגו של עולם וולדתך⁷⁶, ולפיגא דשמואל דאמור שמואל אין בין העוה"ז למומחה"ש אלא שעבד מלכיות אלקים ולולדתך⁷⁷, כר' חיא בר אבא בלבד כו"⁷⁸, והרמב"ם פסוק⁷⁹ כי חיא בר אבא בלבך כו", ורמב"ם פסוק⁸⁰ אמרו חכמים כל הנביאים חולן לא ניבאו אלא לימות המשיח אבל העולם הבא עון לא ראתה אלקים ולולדתך⁸¹.

(ב) במשנה⁸²: לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת כו' ואם יצא חיבח חטא, ר' אליעזר אמרו תכשיטין חן ל', וחכמים אמרו אין אלא גנטאי, שנאמר⁸³: וכתו רוחבם לאוים וחניתותיהם למומרות, לא יש גוי או רוחב ולא לימדו עד מלמה (ואי תכשיטין נינחו לא יהו בטלן לעתיד, רשי'ו), ובגמ' שם נחלקו: לדעה אחת ס"ל גם לר' אליעזר שכלי כי מסיע לי לר' המשיח יופיגא דשמואל כי זיין בטלן לימות חייא בא אבא⁸⁴, ולדעת אחרת סובר ר' אליעזר שאין בטלן לימות⁸⁵, היינו מנהגו של עולם⁸⁶, וזה ר' כי אכמור בתקופת מאורת יהורה⁸⁷ בימות המשיח גופה⁸⁸.

עפ"ז מובן מה שהרמבי"ס לא הביא כל ראי' לדבריו בראש פרק יב למשיכ' יאל עלה על הלב בשicketות המשיח יטול דבר ממנהgo של עולם", כשם שעשה בפרק שלפניו בעניין שימוש המשיח גופה⁸⁹.

(רכ"ה) בכל זמן שורצתי, ומובה בנץ ושייס וכו'。
ראה גיב' וחיא קלע'. א. וראה שם קל', א.

66) גם בשליה (בג', ב') ביאור שלדעת שטואל תהיינה ב' תקופות. אבל כתוב כי אפשר שכוטה שטואל הוא עד יכולת האל השמי מהה' מודה שטואל לכל מה שאמרתו⁹⁰, הינו באף זה, וממש' יאפשר אף באף השמי מודה שטואל לכל מה שאמרתו כי אמנים הנדרים בקדושה לא טלית חותם המתוע עד .. ומתחם אשר יהיה בבאות משיח ציו או ישאר חותם קומייס" (ויהו אלא כדעת הרמבי"ס).
אבל ע"פ המנורא בפניהם מוכחה לומר שגם לדורות הרמבי"ס תהוי תקופת בת באף נשוי, ימיה' שבטומן הזות.
ראף שאמור פוליאו דשמואל, ריל' ופליאו ריל' יש חילוק כי כל אחד מדבר ענן אחריו שליה⁹¹.

67) וכן שלל הרמבי"ס (עיפוי הכלבה זו) – מורייל ובזקונו ולא חי מורה ודאן וטלhone (סנהדרין גג, ב, כי"א "שנהוג בעוניות" כדלקמן. וראה לךן הערת⁹².
68) המקור ע"ז – וכן מקור החיתור לחכם גודל (וב מובהך ציל' הדר ופרנס כדל הדור – ספרי סי' ב' ברכה) – לוויתו נושא כלים – הר' יתרה מזו הונחת דוד המלך (ש"א טז, טא). ולחותר שחשי מלחמות הצלחה דכל ישראל ואהיה כו', וכורב לממר שחשי פקי"ע בגין המלחמה לטלט (ונגירותו הדרגות שיחיו כמה בני' חייס).
לכן הר' נשא כלים, ולא משמע שהוא ה' אמר ב' ה' ענן נטף.

69) לא רק ביחסות מושיה". וראה לעיל סוס"ז.
70) וראה גם רם בפ"ס כל תעוניות פ"י היא: ודיממו כל ישראל וגוזל החכמים שהוא המלך המשיח ונפל בז' הומטי". נונגרנו כלם.

עצמו:
א) איתא בגמרא⁹³: "ויאמר ר' חייא בר אבא אר' יוחע כל הנביאים יכול לא תנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עון לא ראתה אלקים ולולדתך⁹⁴, ולפיגא דשמואל דאמור שמואל אין בין העוה"ז למומחה"ש אלא שעבד מלכיות כלן לא ניבאו אלא לימות המשיח אבל העולם הבא עון לא ראתה אלקים ולולדתך⁹⁵.

(ב) במשנה⁹⁶: לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת כו' ואם יצא חיבח חטא, ר' אליעזר אמרו תכשיטין חן ל', וחכמים אמרו אין אלא גנטאי, שנאמר⁹⁷: וכתו רוחבם לאוים וחניתותיהם למומרות, לא יש גוי או רוחב ולא לימדו עד מלמה (ואי תכשיטין נינחו לא יהו בטלן לעתיד, רשי'ו), ובגמ' שם נחלקו: לדעה אחת ס"ל גם לר' אליעזר שכלי כי מסיע לי לר' המשיח יופיגא דשמואל כי זיין בטלן לימות חייא בא אבא⁹⁸, ולדעת אחרת סובר ר' אליעזר שאין בטלן לימות⁹⁹, היינו מנהגו של עולם¹⁰⁰, וזה ר' כי אכמור בתקופת מאורת יהורה¹⁰¹ בימות המשיח גופה¹⁰².
דר' בר אבא¹⁰³, ולדעת אחרת סובר ר' אליעזר לימות¹⁰⁴ לבייע', ולפיכך אם יצא בא סייף כו' חייב חטא, והרמבי"ס פסוק¹⁰⁵ כדעת חכמים שלדברי הכל אינם סוגרים כשמואל וכייל.

ט

יש לומר הביאור בזה, דהנה לכוארה תמורה
איך כתוב הרמבי"ס שלימיות המשיח לא יבטל

(56) טעוי סד, ג.

(57) היל' תשובה שם, וכן בפיה"מ סנהדרין פ"י (בתקדומו דיה ועתה אתלו היבא מאמר דידי' בא ארי' וגס הא דין בין העוה"ז כי).

(58) שבת סג, א.

(59) חיל' שבת פ"ט ה' הייא.

(60) פיה"מ להרמבי"ס סנהדרין שם בסוף התקדומו.

(61) וכן שכך פור בזה אין לך חלק לעות'ב (משנה סנהדרין שם). רמבי"ס הל' תשובה פ"ג הייא, ובפיה"מ שם דיה ועתה אתלו: אין זאת ולא דבקות בדת יהויזת למי שלא יאנין זה).

(62) ראה אב"ה הל' תשובה פ"ה היב ובכ"מ שם. רמבי"ס בער הגמל, וכייה תחרעה בתורת החסידות – ראה לקויות צו טו, ג. שיש טה, ע"ד. דרמי"ץ, ב' (ויכיה האמת ע"פ הקבלה). וראה תשובה וביאורים (קහית, ברוקלין, תלמיד) סילאי ע' תעירה 57

נדפס גם באנזטקיוס כי אדרמור שלטי'א חייב ע' טה ואילך. המוביל.

(63) היל' תשובה שם. פיה"מ סנהדרין שם. אגרת תהיית המתים (אות ו'). וראה בעודות הקושש חייב פמיא בארכום.

(64) עפי' ותמקח והרמבי"ס מפרט בפיה"ס (הובא לקמן בפינס סי' י"ד): "יאל עלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותן ומופתים ומחודש דברים בעולם או מחי' מתים" – כי נקט הכא כל הדברים שאין יהיו סוויס' בפיה"מ (כמו שתה' תהיות המתים), אלא שכ"ז הוא ענן נסף שייחי בזון לאחוי ביכוחה' גוועא, ואיסי עניינו של המלך המשיח יומוה'ם בתקופה היא כבפניהם. ולהעיר מפרק הצלחה להרמבי"ס: וזאת היא ראי' גמורה על שתה'ה'ם נתליה במשיח.

(65) ומיש הרמבי"ס באנזטקיוס תהיות המתים שם: אלאichi את המתים בחפות ורצונו כאשר יראה ולמי שיראה או בימות המשיח או לפניו או כי – אין חולק על מורייל בכ"מ שתה'ה'ם היה בזון מפוזים, כי' אכונטו שבכטול היה להחיות המתים (כאשר

שתי תקופות בימות המשיח

בזמן המשיח ובייאתו, אלא מדברים על נבואות ויעודים שישו לעתיד לבא, כולל גם האמור לעל: "וישובתי ח' רעה מן הארץ" ומארם זיל' הניל' איילי סרך עתידים להיות עשוים פירוט" אכן מפרש הרמב"ם שאינם משל אלא כפושים, וזה ה' בתקופה מאוחרת יותר בזמן ימאות המשיח עצם".

יג

יג

מעתה הרי אין מחלוקת בין התווים לגמי כתובות, אלא שבמקרה כתובות מיירי בתקופה הראשונה שבה ה' – לדעת מיד זה – חידוש (נס) בארץ ישראל, וכן נקטו עתידין כל אילני סרך שבא" שיטנו פירוט" לשון המורה על ענן שאין טبع, אלא ענן מיוחד וברוך ישראלי דוקא.

משaic בתרות כתנים שאמרו שם "אף אילני סרך עתידים להיות עשוים פירוט" ושכך יהא טבע האילנות בכל העולם, מיيري בתקופה השניה של ימאות המשיח, אז יחול שינוי וחידוש במעשה

יתירה מוה – שכן ביד יכולם עשו שפסקו מקימין אותו עיי אחר (מושיע חומר סיב ובניכי שם) – משaic להרבבי דקשה מגוט, שאים הגוים מעצם אונחו עד שכות האול והדין נטן שיכותו הרי זה גט פסלי" אף שלא בטל (רמב"ם הל גירושין טפי).

(7) ומה שאעפ"כ מתחילה בפריב"ב אל עלה על הלב שבימות המשיח כו"י הרי מדייק וככוב (לא) יאל עלה על החוצה", ע"ד ליל בפייא שם, כ"א) "על תלפי" – שאינו בא לשלל קסיד' דעתה שבימות המשיח יintel דבר מהנהגו של עולם, כי"א אף שבשעת, עד כמה שascal ודוועו משיגים מלעל ענן המשיח – (ובמילא – דימות המשיח) – אינו שולט ומושעל עד ביטול מהנהgo של עולם,

בכאי אישר מעד אהיר ושקתת החל להמעלות ד"יעשיל רום ונגה מאדר" געשוי, ב. ג. ואהה ר מבים חיל תשובה פיטחיב ולקמן כאן. שעיר האמונה לאודאהמאיע פיטוי ואילך. ביאויהיז כב, ג) עלה על לבו שיכטל דבר מהנהgo של עולם. וגיא בא ללולו, ואילך.

ולהו שסבירתי תינן נטן והלשן על הדעתה.

(72) ראה באורוכה לקויש חייה ע' 277 ואילך. וש"ג (נדפס בקובוטרש זה).

(73) פ"יב ח'ידה.

(74) לחביר משיני הפירושים בענין: והנשאים הביאו יומא עה, ט"א. תיבע"ד ויקח לה, כי (רבינו בר חיי שם). פושי' שס מספרי נשא, ג. (ועוד) חיטט שירדו בעביס (מנחות טט, ב. רשי"ו ותוס' שם). ועוד.

(75) ישעי, אי, ואילך.

(76) ולהעיר מדייק לשון הרמב"ם יוכן כל כיווץ באלו הדברים בענין המשיח (ולא בימות המשיח) חס משילס".

(77) ומה שהרמב"ם כתוב בפירוש המשניות (סנהדרין בהקדמה לפ' חילך) דמחוז'ל שבת (ל, טע"ב) עתידה אי' שוחזיא גלסקאות וכלי מלט, הפ' "לפי שבניא אומרים כשימצא אדם דבר מוכן ומוכן פלוני מצא פט אפי ותבשיל מבושל... וכן קצץ החכם זהה שאמר המאמיר וזה על תלמידיו כאשר הבן דבריו וחשב שהוא על פשטו והשיבו וכי השבעתו ולא היתה ותשבה האמירות והראה אל של השב לו על אמותו – מה שהביא ראי אל תען כסיל כאולות". – שמספרש דלא כפושטו, אף שבפושטות מה שאותוי לי ראי משמע שכונתו כפושטו – כי הכתוב "יהי פיטת בר באך" (תורתם ע, ט) שמננו גמoro ישעתייה נוי" – ב" בתרומת לחכוב (שם, א) שלמה אלהים משפטין למלך ון וצדקהך לבן מלך דקאי על מלך המשיח. ודע"ז הוא בוגנו לשאר המיראות שבת שט פמי – אף שבគמלם אהוי לי (שםשען שחכל כפושטו), כי בכל הפסוקים מזכיר בחמש' לביאת מלך המשיח והואלה של יוד, ולא סתם תאוור עגב שי"י בעלם בע"ע

ה' פ' כהניל' תובן גם שיטת הרמב"ם בהבנת פסוקי התורה ומארמי חז"ל שונים בענין היעדים כי דלענד:

יג

יג

המשיח אינה מביאה בעקבותיו ביטול מנהגו של עולם".²⁷

ג' מובן לפי זה שארכיות דברי הרמב"ם בפרק י"ב בענין מצב העולם בימות המשיח, כי' הוא בענין זמן שבימות המשיח שקשרו עם מלך המשיח וביאתו, היינו בספר ק"א מבאר הרמב"ם מהו עניין של מלך המשיח: "מלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות זו לישנה ובונה המقدس ומקבץ נזהר ישראל וחזרין כל שימושים בו"ו שהוא יביא את השלים במצות והלכות התורה"²⁸, לאחר מכן בפרק י"ב מדבר הרמב"ם על מצב העולם שיישור בהתאם זה, וכן שמייסי" שישראל יהיה פנוי בתורה ורוכמה כו' ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה כי ולא יהיה עסוק כל העולם אלא לדעת את זה בלבד לפיכך יהיה ישראל חכם גוזלים וכו"ו (עיקר) ²⁹ שקיים המצאות והלכות תורה יהו בעולם שכמונתו נהג.

במחשת הראב"ד מהל מלכים: "והלא בכך היא אומר Ана הוא מלכה משיחא שלחו חכם לבדקו אם מורה ודאין או לא והוא לא עבדiac כי קטלתו" (סנהדרין צ, ב. וכ"כ שם (מגדל עז, כסף משנה, ורב"ז בתירוץ שנל, לח"מ, וריצה שאחדות ללקות ה), כי באיכער עה"פ בעל ולא חמל – ב. ב. כי היה בירושלמי תענית פ"ד ח'יהם) ייטה – דלא כבגמי – שאומות העולם הרוגות ולא חכמים, והרמב"ם פסק כדעה זו.

ואף דפושי מחלוקת לא מפשין, ובפרט מחלוקת גמיצאות – מי הרג את בן כויבא?

יל דאן מחלוקת במציאות, לכ"ע (גס לדעת חגומי והרבאי) נהרג לפועל עיי אומות העולם, ולכ"ע (גס להרמב"ם) היו מכחמי הדור שבסבו שאיתו משיח, וכמו ר' יוחנן ב' תורה שאמר לר' עקיבא: "עקיבא עלו עשבים בלחיך וצעין בן דוד לא בא" (ירושלמי ואיכר שם) והם שלוח בדקקו אם הוא מורה וחכמי, וכשהוא שאנו מורה וחכמי, ואילך, ולפי שעתה (משאי"כ לעת רעיק וכוכב הרמב"ם) ה"ז סיון שאינו מלך המשיח, ומכיון שעשה מלל מלהמות עם מלך המשיח פלי לחשב שהוא מורה וחכמי אף שלא מורה ודאין (כי טבר כ"ש ונפל ובזב מגני וכו' – יש לו זין והרץ וראה נהדרין ע, א. וש"ג שערץ להרונו. אבל בפועל אויה"ע הרוגות. ובגאנן לשון הרובאי שם: "ויש לפטח הא דאמרין בפרק חלק, כיון דחויזו דלא מורה וחכמי קטלחו כלמר רטף דיחום ממע ובאו תואחים והרוגות").

ומחלוקת הרמב"ם והרבאי' בזה הא... לישוט הרמב"ם (ע"ג דעת רעיק) שמשיח אינו צריך לשעות אותן ומויפות – והוא פשוט שנחרה לא מחומר של ה' מורה וחכמי. שהרי גם מופת זה אינו רק לרהורות (בתחילת באות), וכן כהב "שנהרג גשאות". והראב"ד שפסק עה"פ גומג' סנהדרין דעת ר' י"ז בן תורה) שימוש ערך לשעות אותן ומופתים מד' בתקילת התגלות – ס"ל שנרג מהמתה של ה' מורה וחכמי שבפטול הרוגות אויה"ע, גברא קטלא (ע"י פס"ד ב"ז) קטל' (רכדביז' לעיל) ואולי בדפוס חומי רטף יגניות. והוא לעיל הע' 5.

...ויש הרמב"ם (בחל' מלכין) "יחימת גוא וכל חכמו דורו שהוא המלך המשיח" – בעצם שבנותו הרמב"ם הוא אך שבתוכה ד"מוי כל כהבו ודור שהוא מלהך הסרק אנטישיה (כמפורט בויל, בביבוני העדר), אלא שהרמב"ם לא פסק כמותם. גם ר' שחרבניט סל שרב חכם שרואל, או עכ"פ יודול והחכמים' (כלשונו בהל' תעוזה שם) סברנו בעריך, וכן כתוב ביל' לזרעון שבאי' נכתביי ה' ר' י"ז בן תורה וזהו הוא והחכמי דורי, בל' תיבת ביל' (עד לשוט ביל' תעוזה שם).

...ובתשובות הרמב"ם פאר הזר סי' ר' ר' ר' זריל אמרו בטנהדרין פ"ה שחייבי ישראל לרבותו עלי שאמור שהוא משיח הוא לא ידי מורה זה.

...ראה בס"ג, וזה דאמור בפרק חיל' אהיה דלא בשמואל כי ורבינו טבר בשמואל כן.

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פ"א-ז"ב)

"כמוהו נהוג" דוקא כ"ל?

נתנוו אל לימות המשיח כו"⁶⁴ צריך לומר גם ש"כל הנביאים قولן לא נתנוו אל בעית כו"⁶⁵, לא כרי אבוחו (ולא כשמו).

בראשית, ומילא ישנה טבעו (ג) של איל חסרה להוציא פירות.

ז

יש לומר בזה דהנה יוזעים דברי הגמ⁶⁶ לגב סתרית הפסוקים: "כתיב וארו עם עני שמייא כבר אינש אתה וכתייב⁶⁷ עני ורוכב על חמור, זכו עם עני שמייא לא כבו עני רוכב על חמור" (ועוד⁶⁸ מתרצת גומ⁶⁹ סתרות של פסוקים אחרים וכיו"ב), ומונן מזה נראה שאור עניינים שביקורת המשיח, שבשעה שישראל יהיו במצב של "זכו"⁷⁰ יהיו כל העניינים באופן אחר למורי, אף נס⁷¹, השוו אחד מאפני התיאוך בחלוקת לבני בנין המקדש ולעדי: שכמה מקומות איתא⁷² שהמקדש השלישי "בני" ומשוכל הווא יגלו והיו מאושם⁷³ ובמק"א אמר⁷⁴ וכן פסק הרמב"ס⁷⁵ שמשיח בונה מקדש, השוו תלוי בשני אופני אולה הנ"ל, אם "זכו" הרי "יגלה" ויובה משימים" משא"כ אם "לא זכו" הרי הבנין בדי אדם⁷⁶ (ע"י משיח⁷⁷).

זה שבס' חד', ספר "הלכות הלכות" פסק הרמב"ס שלא יהיה ביטול דבר מנהגו על עולם, הוא כיון שענן משיח וביאתו והוואלה בכל, הוא הלכה, הלכה בהורה ופסוקה, וכך הוא גם האופן בזה שהוא איינו תלוי באופן דמעשה בניין משא"כ הנאהלה באופן מבצע של "זכו" וכייב שתלוי בהা ישראאל חם מבצע של "זכו" שאינו בדור ומוחלט כי הכל בגין שמייא מיריש⁷⁸ והשות לכל אדם נושא כו"⁷⁹, וכן הרמב"ס מתאר את העו"דים הקשורים במשיח וביאתו שאינם ביטול דבר מנהגו על עולם, לפי שגדרו של משיח הוא לפעול בעולם כפי שהוא ישראל).

אלא הרמב"ס ע夷' שכתב "אמור חכמים כל הנביאים قولן לא יבוא אלא לימות המשיח כו"⁸⁰ מ"מ פסק⁸¹ "יאמרו חכמים מקום שביתת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו", ולהניל מובן, שלא אמר רחבי"א אר"י שצדיקים גדולים מבuali תשובה, אלא לשיטוטם שגים מתחלה ימות המשיח יהיו ביטול מנהגו של עולם ועל זה יתבאו כל הביאיס", אבל לשיטת הרמב"ס שביקורת ימות המשיח עולם כמו מגוון זהה, הרי אייז' מכרח שצדיקים גדולים מבuali תשובה⁸².

ז'

ובכן עפי' שאין סתמי' הרמב"ס טוררים, שהיא שכוב "אין בין העוהז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד" קאי בתקופת הראשונה של ימות המשיח, ואילו מש"כ "כל הנביאים قولן (לא) לימות המשיח כו"⁸³ קאי בתקופת המאותה בימות המשיח.

ואתני שפיר גם מש"כ שהויצא בכלי זין בשבת חייב חטא, כי הפטוק "וכתתו חרבות לאתים" המדubar על מצב העולם שייהי לעתיד לבא, מפרש הרמב"ס כפושטו ולא דרך של בלבד, וזה היה כאמור בתקופה מאוחרת יותר בימומ"ש, וכיון שבאותה תקופה בטלים כל זיין⁸⁴, הרי זו הוכחה שכלי זין אינם תקשייטים.

ט

א לא שלילי כל חכ"ל עדין צריך ביאור: כיון שגדר ימות המשיח (שבה המשך לביאת המשיח) קשור לדעת הרמב"ס בכך שעולם כמנון נהג מונפה שביה ביטול מהנהgo של עולם? ועוד (ועיקר) מהי אותה סיבה נפלאה שתבאי ותגרום לחידוש פלא זה של מוננות התקופה השנייה?

ויבן בהקדם דברי הרמב"ס באגרת תחיה המתים של⁸⁵ שמה שפירש את העודים ועלעד (וגר זאב עס כבש וכוי"ב) שהם דרך של וחידה אין דברנו זה החטלי כו"⁸⁶ שם של"י ואפשר שיתקיים כפושט⁸⁷. ולפוארה לפמשנ"ת (יא"ב) הרי הבהיר פירוש את העו"דים הקשורים במשיח וביאתו שאינם ביטול דבר מנהגו על עולם, לפי שגדרו של משיח הוא לפעול בעולם כפי שהוא שם.

הנה בברכות שם אמרו בחמשך לגם הניל (כל הנביאים לא נתנוו אל לימות המשיח כו): ואמר ר' חייא כי כל הנביאים قولן לא נתנוו אלא לבuali תשובה, אבל צדיקים ונוראים עין לא ראתה אלקים זולתן, ופליגא דרי אבוח דאייר אבוחו מקום שבuali תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים⁸⁸, ומכיון שב' המיראות של רחבי"א אר"י באו כאחד, ממשעו דשicityים האזדי, היוו שלישיתו של הנביאים قولן לא

היב.

(91) רפ"ש⁸⁹ סוכה מא, טיע. ריה ל, טיע. וכייה בתוס' סוכה שם. שבויות טו, ריש ע"ב דיה אין, ומיסיים יוכן מפרש במודרש תנומא" (ויל' שהחומרה לתהוועא פוקוד' איה) זוחיא כת, א. ח'ב נט, טיע. קח, טיע. זוח ורכ, א. מיל' תלטט רמו תחתמא בסופו. רמו תחתמא תנומא (באבער) בראשית ז (נסופו).

(92) ל' רשיי סוכה שם.

(93) ר' ירושלמי מגילה פ"א היליא. ויקיר פ"ט, ג. במדכדר פ"ט, ב. וראה גם ירושלמי פסחים פ"ט היא (תוספות פ"ט, ב – לוי פ"ז הוניה פנזה שפ).

(94) חל' מליכת פרايا ובוטוף.

(95) עפי' מתרצת כי הדעה הניל שהמקודש עליה ויבוא משימים, ולפוארה: תורי מסופר במדרשי (ביר' ספ"ד) ש"במי ריביה גורה מלכות והרשעה שבונת ביהםיק השיבו כי והיו מספק לעלי גולה כסף וזהב וכל צורכם כו"⁹⁰ כדי לבונת ביהםיק (לא ציפר שילחה ויבוא משימים) – ותמונה דעה הניל, שהיה מעשה רב שבונת בדי אדים (וראה גם מני' מצה צה) – אלא דבמי ריביה היה מצב דלא זכו (ונכדמוכת מוח גופה שחיי זוקים להה שטגרן מלכות הרשות), וכן ה' הי ביהםיק גונגה עיי' בכ"ז זוקא.

(96) ללשון הרמב"ס שם. והוא דעת ר' אליעזר ביקיר ובמדכדר שם – משא"כ בשאר מקומות הניל (הערה 93) לא נאמר שהרי עיי' משית זוקא. ובזה מונץ זה שבמי ריביה רצוי לבונת ביהםיק בלבד מושיה – כי זה משית זוקא (זוקא) בונה ביהםיק הוא חידוש תלמידי ותיק – ר'יא שמי' לאחר זמן ריביה.

(97) ברחות ל, ב.

(98) רמב"ס הל' תשובה רפיה.

(78) משא"כ בתקופת הא' דימוחם, אף שגס או רעב ולא מלחה" (רמב"ס הל' מליכים ספ"ב) – אין שאלין זיין יטולן, כי אם, שמכין "שחתובה חמי' מושפעת רוחבה וככל שהוא", כיון שהמשך לשון הרמב"ס שם ("לא והי רעב ומחלמה" בפרט), אבל לא שעשתה פטע בע"א, ובכטול חיל זיין, ולפערר רחבי"א זיין פלוניו (ש"ב ב, ז) – בכל זיין (ח'ב) אבל באופן של שוק (ללאות מי מלמד בשימוש ברחוב יותר, ועוד שפ' דם) ולא מלחתה (מצוייד שם וועוד). וראה כלים רפכ'.

(79) ויל' דלוי אבוח עין לא ראתה אלקים זולתק – על בעית נמר.

(80) גירסת הרמב"ס (חל' תשובה זלטמן בפינס): אין צדי יכולין לעמוד. וכייה בדק'ס ברחות שם מי' גלוין. וככ"ם בדאי' "צ"י אין יכולין לעמוד (שם)".

(81) ח'ל' תשובה פ"ז הי' ז.

(82) טעמו של הרמב"ס לפטוק רב אבוח (וכן מובה בפשיות בכמה מקומות בדאי' – ראה ל'קונש' ח'ד ע' 361 ואילך).

(83) אותן ז.

(84) כית' בתורותים קאפת. ובתורותים ר' שמואל אכן תיבון "אין דברנו זה גוירה".

(85) עיישי בפרטiot.

(86) סהדרין ז, א.

(87) דמגאל ז, ג.

(88) זורי ט, ט.

(89) סהדרין שם.

(90) ראה כו' (ויל' סק"י סוף בית הפסק); אוצר גלום לעיי טהדרין שם – שבוי תלוי גaic אם אלהו בא מאתמול לפני ביאת המשיח. וראה רמב"ס הל' מליכים פ"ג

שתי תקופות בימים המשיח

כמנהגו נהוג (בהתאם לעניינו וגדרו של משיח). אבל באגדת תהילת המתים הוא מושיף (ביואר בספר היל) כי אין דברנו זה החלטי" שהר' במצב של "זוכה" הרי עוד בחיותם בגלות מהי בפועל, מיד בתחלת הגאולה הנוהga מוחdetת מלמעלה של ביטול מתנו של עולם, וכי מי צאותך מארץ מצרים ארanno נפלאות¹⁰¹.

17

(אה"כ) בונהbihem¹⁰² – מלך המשיח יבצע את מרות בנין בייחמיה, ומצב זה של "זוכה" פועל הוסיף, שבתוון ה"מקדש דלמטה" יבא ויתלבש ה"מקדש דלמעלה" שייבא ויגלה ממשים¹⁰³.

17

ב עומק יותר: זה שהרמביים מתאר את הגאולה באופן שלא יהיה ביטול דבר מתנו של עולם הוא (לא מושם שמתאר את הגאולה שתבא באופן של "אל זוכה" חיו אלא) מושם שהוא מפרש שמה שאמרו חז"ל שבמצב של "זוכה" יהיו כוכב עליילים בהנאה נסית כו', הרי זה עין גוף לעצם גדרו של משיח.

כלומר: מצד גדרו של משיח וביאתו הסדר הוא של עולם כמנהgo נהוג, כי כאמור חידשו של ביתא המשיח בהלכה הוא שעל ידו תבא שלימות שהוא מושם מינוחות ליהן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגג¹⁰⁴, ואזרבה יהו פנוין בעולם וחכמתה¹⁰⁵ עד שאפילו עסוק כל העולס (כל שcmcno go נוהג). אלא שבעשה שישראל הם במצב נעלם של "זוכה" יהיו עין גוף, שהקב"ה יראה נסים וכוי להראות תוספת החביבות והמעלה של ישראל.

[עדז] בעין תיווך הניל בבין המקדש דלעתיד: הפירוש בזה הוא (לא שמה שייגלה ויבוא מושם) "סוטר למשיח בונה מקדש" אלא שמצד גדר ההלכה, עין בנין bihem¹⁰⁶ הוא חיב מצוה על ישראל, וכמש"ג עשו לי מקדש¹⁰⁷, וכן פוסק הרמביים שימושית – שעל ידו "חווריות"¹⁰⁸ כל המשפטים בימי כהיו מקודס" ומונון מלך

עפ"ז מובן ההכרה לתקופה השנייה שבימות המשיח, כי לאחר ביתא המשיח (באיזה אופן שהוא) שלא יהיה לישראל "ונוגש ומבטל"¹⁰⁹ שי"אין מינוחות ליהן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגג¹⁰⁴, ואזרבה יהו פנוין בתורה וחכמתה¹⁰⁵ עד שאפילו עסוק כל העולס (כל האומות) יהי לדעת את ה' בלבד ולפיכך יהי ישראל חכמים גדולים כוי כמיים לים מכסים¹⁰⁶, שזו שלימות המצב של "זומו" – הרי זה ביא בהכרח לתקופה השנייה (בימים המשיח גוף) בה יהיה ביטול מתנו של עולם, ההנאה הנסית (כולל העין היסודי – קלשון הרמבי¹⁰⁷ – תחיתת המתים).

ולכן, בספר היד, שבו מסביר הרמביים את גדרו של משיח וביאתו ע"פ הילכה, הוא מסביר איך יהיה מצב העולם בזמן ובוון של "עולם

(99) ראה רמביים הל' ביהוב' בתוכלון: ועשו לי מקדש כי בין העתיד לבנותה כי.

(100) רמביים הל' מלכים רפ"א.

(101) רמביים הל' מלכים בתוכלון. וראה לקיש חט"ז ע' 304 והערה 49 שם.

(102) ראה גם לקיש חט"ז ע' 418 ואילך ובהמשך שם.

(103) רמביים הל' מלכים פ"ב ה"ז.

(104) רמביים הל' תשובה פ"ט ה"ב.

(105) רמביים סוף הל' מלכים. וראה לקיש חכ"ז ע' 246 ואילך.
 (106) פיהם בקדמותו לפני הילך: הוא יסוד מיסדי משה רבינו ע"ה. ובתרגום KAFTON:
 מסילות תורה משה רבינו. וראה לעיל העירה 61 המשך לשונו.
 (107) מכיה ז, ט. וראה זהיא השמות ס"ה. אהיה לתatziz (מייךvr א) ע' תפ
 סקייה.

סימן ד

ב'יאת אליהו

א

מי שהוחזק פסול שהוא כשר⁶, כהלשן בהלכה
שלאחיז איננו אמר כו"⁷, ומדוע משנה וכותב
"אינו בא כו"⁸?

(ב) המשך ההלכה, "ויש מן החכמים שאומרים
שקדום ביאת המשיח יבוא אליהו" – הרי,
הפלוגוטא (כברואר) אינה אלא בנווע ליבען ביאתו
(קדום מלחמת גג ומגוי), או "קדום ביאת
המשיח", ככלmr, בסמיכות לביאת המשיח ממש),
אבל, גם לדעתם "אינו בא לא לטמא הטהור וכוי"
אללא לשום שלום בעולם⁹, וא"כ, הוויל לכתוב
בסדר שונה: לכל בראש – בנווע ליבען ביאתו,
קדום מלחמת גג ומגוי עמדו נביי כו"¹⁰, ויש
מן החכמים שאומרים שקדום ביאת המשיח
יבוא אליהו¹¹, ולאחיז בנווע לעולתו של אליהו
– "אינו בא כי אלא לשום שלום בעולם"¹²,
ומדוע כתוב בשינוי הסדר – להביא את הדעה
הנוספת בנווע לובן ניאתו (לא בנווע שבו פליגן,
אללא לאחרי אריקות הדברים בנווע לעולתו,
אף שבנווע זה לא פליגני!

יובן בהקדמים שללה נוספת – כיצד יתכן
פלוגוטא אם אליהו יבוא קדום מלחמת גג
ומגוי" או "קדום ביאת המשיח", הרי זה היפך

ספר הייד – כותב הרמב"ם כמה פרטיטים בנוגע
לסדר דיממות המשיח, וביניהם גם עין הקשור
עם אחותותם של ישראאל, זו¹³.

"יראה מפשותם של דברי הנביאים שב恰恰ת
ימיות המשיח תהי מלחמות גג ומגוי, ושקדום
מלחמת גג ומגוי עמדו נביא לשער ישראאל ולהיכן
לבם, שנאמר¹⁴ הנה אנכי שולח לכם את אליו וווי.
ואינו בא לא לטמא הטהור ולא לטהר הטמא,
ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא
להכשיר מי שהוחזק פסולין, אלא לשום שלום
בעולם, שנאמר¹⁵ והшиб לב אבות על בנים".

וממשיק, "ויש מן החכמים שאומרים שקדום
比亚ת המשיח יבוא אליהו".

וצריך להבין:

(א) בהלכה שלאחיז¹⁶ כותב הרמב"ם "בימי
המלך המשיח .. יתיכוןו כולם על פי .. ואינו
מייחס ישראל אלא לשבעתיהם, שמודיעו שזה
משבט פלוני וזה משבט פלוני, אבל אינו אומר על
שם בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד, שחדין
הוא שמשפחחה שנטמעה ונטעה".

וע"פ הידוע גודל הדיווק בלשון הרמב"ם,
בלשון ברורה ודרך קירה¹⁷ – אינו מובן:
מדוע בנווע לאליהו כותב הרמב"ם "אינו בא ..
לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר
מי שהוחזק פסולין"¹⁸ – לכארורה, הוליל"י אינו
אמר על מי שהוחזק כשר שהוא פסול, ולא על

ב קשור עם סיום ספר הייד לרמב"ם בשנת
זו ביום העשרי שבטב'

– שבנו מסיים רבים מישראל מחוזר
שלישי¹⁹ דילימוד הרמב"ם ע"פ המנהג שנטפשט
ונתקבל בתפוצות ישראל²⁰ למדוד גי פרקים בכל
יום (ובמקביל – סיום מחוזר שלישי בלימוד
ספר המצוות, גם ע"י נשים וטף), ובו מסיים
גם מחוזר ראשון²¹ דילימוד הרמב"ם בסדר הלימוד
ופrank אחד ליום –

מן הראו להתעכוב על סיום הרמב"ם בעניין
 הקשור עם אחותותם של ישראל, שכן, ע"ז
שרבים מישואל בכל קוצי תלמידותachi בלמידה
הרמב"ם – "משנה תורה"²², ימקבץ לתורה שבעל
פה כולה²³, "הלוות הלוות"²⁴ דכל התורה כולה
(גם ההלכות שאינן נהגות בזמנ הזה – משא"כ
בשאר ספרי הפוסקים, עד לשווין) – מעשית
אתודותם של כל ישראל בתכלית השלים, שלימות
שמთאותדים בלימוד הכלול כל התורה, שלימות
התורה²⁵.

ב בפרק האחרון ד"הלוות מלכים ומלחמות
ומלך המשיח²⁶, שהוא גם סיום וחותם

6 שע"ז נעה תקופה העין כו', התגבורות על "כל התחלות קשות" (מכילתא
ופשי"י יתרו ט, ה. וראה לקו"ש חיב ס"ע 74 ואילך).

7 לשון הרמב"ם בהקדמותו לספר הייד.

8 ראה קונטרא משיחות אשכ"פ והתוועדיות שלאחיז תשד"מ (לקו"ש חכיא ע' 229 ואילך).

9 כ"ה לשון הכותרת לפרקים י"א וו"ב דהלי מלכים בדפוס וינצ'ה (רפק. שי).

10 החלמה ב.

11 מלכיא ג, גג.

12 שם, כד.

13 הלוות ג.

14 אף שיל' בפטונות שהעניק לשון המשנה, כדרכו בכ"ט.

1) העשרי זחיי קדוש" – לשון הכותרג בחוקותי כו, לב. וראה סי' הבהיר סק"ג.
ובהנמן בלקו"ש חי סי' 290.

2) ומגלאין זכות ליום כי – יום החוללא דכיק מומי אדמור, שביום זה,
יל מעשו ווועדו ועבדתו אשר עבר כל מי חייו .. מותגלה ומאר בבחיה גולי
מלמעלה למטה .. ומפעל שיעות בקרב תאצ"ר (אגה"ק סי' זיך וכי). וראה גם
טייחור (עם דאייח) שער הליג בעטמר (דש, סעיף ואילך). ובכ"מ).

3) ד"בתלתל זומני חזי חזקיה" (ב"מ ק, ריש עיב. שיין).

4) להער מהרמו בפרט השבעה שטמנן מתבץ העשרי בעטט (ראה זה חיב
ס"ב, פ"ט, א) – ייבות מופת פארץ מעריבים" (בא א, ט), ר"ת רמ"ט (צדיאתא
בספרים).

5) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב.

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פ"א יי"ב)

א) חלק ושלב (התחליה) זוגולה, שיעו"ע
הנה אני שולח לכם את אליו הנביה לפני בוא
יום הגדול והנורא".

ב) כגון בפ"ע שעדיין אינם חלק ושלב דוגולה,
כלומר, גם לאחריו שיבוא בפועל, ועשה כמה
פעולות כו', אין זה עדין חלק ושלב דוגולה,
אליא עיין בפ"ע – עד' ובודגמת עניינו ופעולתו
בזמן התנ"ך²², דבר נבואה לאחאב, המאורע
עם נביי הבעל בהר הכרמל, וכיו"ב בכל פרט
הענינים שאטמוו בתנ"ך ובתושבע"פ אדוחות דברי
מי חיו של אליהו הנביה, לפניהם ש"יעיל אליהם
בשורה השםיס²³ (כונפו ממשׁ), ועוד"ז עיקר
בנדוד שהוא לאחר עלוות השםיסים כו"כ עניינם
ומאותות בזמנים שלאחריו, מבואר במדוד"ל,
ובמיוחד – בתנא דבר אליהו צועא וננה דבר
אליהו רבנה.

והelogota היא בפירוש הפסוק ד"הנה אני
שולח לכם את אליו גויו והשיב לב אבותם על
בניהם וכו'" – מה הם הענינים שנכללים בבייאת
אליהו חלק ושלב דוגולה, כדלקמן.

ה

פָּלוֹגָתָא בְּמִשְׁנָה – אם בא לרוחק ולקרב,
לקרב אבל לא לרוחק, או לעשות שלום
בבבומים²⁴:

על האמור שלא תוכנן פלוגota במציאות
– הרי, לכ"ע ירחק את המקורבן בזרע ויקרב
את המרחוקין בזרע [וירק משפחחה שנטמעה
מחמת שלא נודע פסולה, ייחנה בכרשותה,

וזד"ז בנווגע לפלוגותם בפירוש הפסוק²⁵
"והשיב לב אבותם על בניהם וכו'"²⁶:

לשעת ת"ק ור' יהודה – "עניד לומר ברוח
הקדוש זה מבני בניו של זה", ככלומר, שהפטוס
קיי בעניין יוחסין, "אלא, שהוא אומר לרוחק
ולקרב, וזה אומר לקרב ולא לרוחק, לפי שברותו
שאן החמס אלא לרוחק הכלש בלבד, וזה שבא
לחסיר",

ולדעת ר' יש – "אבות אל החכמים ובנים
אל ה תלמידים, שייהי לך כולם שווה ולא יפה
ביניהם מחלוקת".

ולדעת חכמים – "אתיא קרא פשוטי לך
אבות על בניים ולא הוצרך לפרשי"²⁷, או כדברי
הרמב"ם בפירוש המשנה, "אבל חכמים אמרו
אין עשיך ביחסון, כל הנראה בשמו, שנאמר
יתיחסו אל האמת, והתורה היא אב הכל, אבל
הנה אני שולח לכם את אליו הנביה וגוי והשיב
לב אבותם על בניים ולבד בניים על אבותם".²⁸

לעשות שלום בועלם²⁹:
אמנם, סוכ"ס הרוי זו פלוגota במציאות –
שהרי, לדעת ת"ק ירחק את המקורבן בזרע
ויקרב את המרחוקין בזרע, לדעת ר' יהודה
ירחק ולא ירחק, ולדעת ר' יש וחכמים לא ירחק
ולא יקרב אבל יעשה שלום בועלם!!

ו

יש לומר הביאור בכל זה – בהקדמה,
שבביעאת אליו הנביה לעתיד לבוא ישם ב'
אוופנים:

דריש מהני קראי זליעל וכתיב זכו תורה משה עבדי אשר צויתו אותו בחורוב
על כל ישראל חוקים ומשפטים, כתיב בטוריה הנה אני שולח לכם את אליו
הנביה גוי, והשיב לך אבותם על בניהם וכו', ככלומר, על הורוקים והמשפטים ישות
לב האבות עם כל הבנים שלא היה עוד מחלוקת ביניהם.

וחכמים אמרו לעשות שלום בועלם, ככלומר, לעשות שלום לישראל על
האומות ולברך אותם על ביאת הגאנז, וזה יום אחד לפני ביאת המשיח, והיינו
כתיב מה הא כי שלוח לך את אליו הנביה פלי בזא יום כי הדול והגרא
והשיב לך אבותם על בניהם ולבד בניהם על אבותם, ככלומר, כי האבות והבנים
אשר נפל בהם מוך מפחד בדוריהם אלה פלה מה פמי צורותם, ישבו אוטו
היום לברחות, וישוב אלה את אלה ויתרמו וזה בזאה.
(27) וזה מליטים אי, י, א, ואילך.
(28) מליטים ב, ב, יא.

(29) ראה אונצ'יק תלמודית בערכו (עי' ו). וש"ג. ביאור מעלה זו בפנימיות העניינים
תרשי"ס ע"ק כתה ואילך. ובכ"מ ע"ד התוליק דמשה ואילך). המשך:
(30) ברעיב בכאן "אנו מרחוק אתה שתחבקה בזרע", ועמ"ה דמותה נפשך: אם בזמנם בטעה
שהמציאות היא אלה וחורק. ע"ז, דמותה נפשך: אם בזמנם ביאת אליו טמעה
כבר (לאחריו שתפרקנה בזרע) וך אליל' וכיו"ב יודע – מהי טבורה התיק
שירוק, ואם בזמנם ביאת אליו נטע עדין עדין שתפרקנה בזרע – מהי סברת ר' יש
שלא ירחק. והרי לא נטעה!! מאכ"כ אוטיל שהפירוש הוא שאינו בא לרוחק,
ובפירוש הרabi – "לleshootot את המחלוקת שיש בין החכמים בדברי תורה ..

הכללי³⁰ שלא תוכנן פלוגota במציאות!!
ועד"ז נשאלת אותה שאלה בנווגע לענין ד"איינו
בא כי אלא לשום שלום בועלם".

מקור דברי הרמב"ם הוא – בסיום מסכת
עדות³¹: "אייר יהושע מקובל אני מרנן יוחנן
בן זכאי ששמע מרבו, ורבו מרבו, הלכה
למשה מסיני, שאין אליו לא לרוחק בזמא ולטהור
לרוחק ולקרב, אלא לרוחק המקורבן בזרע
(שהכל מחזיקים אותם בפסולים אלא שנטפרקנו
בזרע³²), ולקרב המרחוקין בזרע .. רבי יהודה
אמר לרוחק אבל לא לרוחק (המשפה הכתורה
שנתרחקה בזרע הוא מקרוב, אבל אין מרחק
אתה שנטפרקנה בזרע³³). רבי שמעון אמר
להשיות המחלוקת. וחכמים אמרו לא לרוחק
אל קרב, אלא לעשות שלום בעלים, שנאמר
הנה אני שולח לכם את אליו הנביה וגוי והשיב
לב אבותם על בניים ולבד בניים על אבותם".
הרבנן³⁴ דברי חכמים³⁵.

והנה, בפירוש ד"הלהקה למשה מסיני³⁶ –
דלאוורה, ב"הלכה למשה מסיני .. הפרושים
המקובלים מפי משה .. אין מחלוקת בהם שום
פנים³⁷ – מבאר הרמב"ם בפירוש המשנה:

"לא נשמע ממשה רבינו ע"ה זה הלשון, אבל
נשמע ממנו זה הענין, לפי שימוש ספר ביאת
המשיח ולשון התורה, אם כי נדרך בקצת
השםים וגוי³⁸, ושב כי אלקץ את שבותך וגוי³⁹, ומול
ה' אלקיך וגוי⁴⁰, זולת זה, והגדיל להם גם מפי
הגבורה בהקדמותיו וסיבוכו, ושיקדים אותו
האיש לשיר לו הארץ, והוא אלהו, והודיע להם
ישליך ויסיר החטשיפ בלבך, ואני בזה מחלוקת
ולא הכחשת, אבל נפלת מחלוקת ברעות שיטיר,
מה הם כ"י".

(15) ראה ע"ח מערצת כללים כלל קס.

(16) ושל קשר עם יום החלילא ודיקי מומי' אדמור (כגיל הערת) 2 – ביום המנוח
לעשות סיום מסכת ביום החלילא, שאו עשו' שmonth להגשה של תורה (רמי'א)
– אויח' סתקניא סי. י"ד סוף רמו).

ולהעיר שמסכת עדות נקראת "בירורית" (ברכות כו, א (ובפרש"י). ושין
כלומר, הלכות מובהרות. ויל' שמעון זה מזורע בשם "עדות" – (גמ' מלון
עדות).

(17) פ"י הרעיב.

(18) כס"מ כאן.

(19) רומנים בהקדמותו לפיה"ש. וראה חל' ממרם פ"א ח'ג.

(20) נבנש ל, כ.

(21) שם, ג.

(22) שם, ה.

(23) ראה ליקוטים למשניות, שבבבאת הפטוק רמו והתנא תירוץ לשאלת חניל, "ז"א
הוא הבהיר קרא ליל, אלא, וההלהקה לא היתה רקס שאלתו יבוא להסירה
החסיטים, ובאייה חסיטים היוו דפלי בפירושי דורך קרא, ובזה לא תקשי היכי
פלאי על ההלכה".

(24) ראה פ"י הרעיב והתנו"יט.

(25) פ"י התנו"יט.

(26) ובענין הרabi – "לleshootot את המחלוקת שיש בין החכמים בדברי תורה ..

ב'את המשיח יבוא אלהו" (לבשר ביאתו) –
של טילוק החמים הוי"ע בפיו, ואילו הענין
ד'ב'את אלהו לפני יום גוי' הוא – "שקדום
ב'את המשיח יבוא אלהו"³⁴.

ה

ל'תוספת ביאור – בהסביר וטעם פלוגתיהם:
ב'ג'אולה" – יציאה ממצב של גלות
– כמה אופנים ותולוקים כו', ביחס למצב שבו
מצאים לפניו.

ולדוגמא:

בעת יציאם (ובפרט בעת מ"ז) בטלת המציאות
והאפשרות דעתך בוגר לבני, ומושׁוּ בני
חוֹרִין, ועד החקלא – כמ"ש³⁵ כי לי בנו
ישראל עבדים, يولא עבדים לעבדים³⁶ (כפי
שהאריך בזה תמורה ל' מפראג'). כלומר, שנס
בהתוות בגלות בבבל, ועד' בגלות שלחא'ז, הרי,
עצאות האמייניות היא – בני חורין. וביחד
עם זה, מובן גם פשטוט שא'יאפשר לחשות את
מצבם של ישראל בזמנם הגלות לבני מצבם בזמן
קיומה של מלכות בית דוד בארץ ישראל וכיו'ב.

ולא עוד, אלא שבאותו מצב גופה ישם
חילוקים באישים ביחס לצורן באנולו,
ולדוגמא: רבינו הקדוש, אף שהי' בזמנם דמלמות
רומי כו', והי' חברו ייחדו של אנטונינוס מלך
רומי, ועד שנכללו יחד – "שנ' גוים"³⁸, כמסופר
במחוז'ל³⁹, ופשיטה, שלא הי' שייך אצל גזירות
המלחכות כו'. ולעתה זאת, ושב' שלפניו, הוצרך
להתחבא במערה יג' שנה מפני גזירות מלכות
רומי⁴⁰, וביחד עם זה, יוציא' מ"ש ר' הילל
מאפריט בשם רבינו הוזקן, שלפני נשות
הגבורות כמו רשב' ל' נחרב הביתה כו', כלומר,
שמצד גודל מעלה לא הי' אצל ענן של גלות
כו'.

עד' ב'ח'ים הפרטיטים דכא'יא מישראל: ענן
הנאה'ה נעשה עיי' לימוד התורה, אין לך
חוֹרִין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה", ועד'ז

אליהו היא – "לשום שלום בעולם, שנאמר
וחשייב לב אבות על בניים".

‡

ג' משיק הרמב"ס, "יש מן החכמים שאומרים
שקדום ב'את המשיח יבוא אלהו":

ע'פ' האמור לעיל, הרי, הפלוגתא אינה אלא
מחי פועלתו של אלהו הנביה בסילוק החמים,
אבל, שיכוונה של פעללה זו לאלהו (הנה אכן
שולח לנו את אלוי גוי וחשיב לב אבות על בניים
גוי') – היא לפ�יע.

ועל זה מוסיף הרמב"ס "יש מן החכמים
שאומרים שקדום ב'את משיח יבוא אלהו"
– שכל הפעולה של אלהו יסיר ויסלק החמים
(וישחיב לב אבות על בניים גוי'), הוי' בפיו,
כלומר, פעללה שיעשה אלהו הנביה, ואילו הענין
DSLICHOT זודאליה, "הנה אכן שולח גוי לפניבו
יום הו' חגדל והנואר" – "קדום ב'את המשיח
יבוא אלהו" לבשר ביאתו, כסוגיות המרא'ג⁴¹
שלפני ביאתו בן דוד יבוא אלהו לבשר"⁴² (אע'פ'
שעמדו כבר לפניו, "קדום מלחמת גוג ומגוג",
וישעה כמה עניינים כו').

ועפ'זأتي שפיר כל פרטיו הדיזקיים והסדר
כו' – בדברי הרמב"ס:

"יראה מפשוטן של דברי הנביאים .. שקדום
מלחמות גוג ומגוג יעמוד⁴³ נביא לשיר ישראל
ולהזכיר לבם, שנאמר הנה אכן שולח לנו את
אלוי גוי" – שמאורע (מציאות) זה הוא אליבא
דכוי'ע,

וממשין, יואינו בא כו' אלא לשום שלום
ב'עלם, שנאמר וחשיב לב אבות על בניים", כדעת
המשנה שהקבלה אודות סילוק החמים, וחשיב
לב אבות על בניים, היא – בשינויו ליום הו',
ב'את המשיח (ובזה גופה – "לא לטמא כו'
ולא לפסל כו' אלא לשום שלום בעולם", כדעת
חכמים):

וזינו מסיים "וחשייב לב אבות על בניים", והביאו ר' קראי לעין ד' לשום שלום
ב'עלם" – ממשן, שلتעת החכמים "קדום ב'את המשיח יבוא אלהו", ויהי,
ב'את אלהו אינה אלא בשינויו לקודם ביאת המשיח (ב'יום הו' הנגדל והנואר),
ואילו הענין ד' וחשיב לב אבות על בניים", הוי' בפיו, בפניהם.

(35) בחר כה, מה.
(36) קידושין כב, ב. ושין. רמב"ס הל' שכירות פ"ט ה'ז.

(37) בפסחים ג' ופס' א.

(38) תולדות כה, ג' ובפרש'י (מעשי יא, א).

(39) ע"ז יו"ד, א' ואילך.

(40) שבת לג, ב.

(41) פלח רומן שמות ז, א.

(42) אבות פ"ז מביא.

(43) אה"ק סי' ז.

"שחין הוא שמשפה שנטמעה נתמעה", משא'כ
כשנודע פטולק, אלא שנטקרו בו רועע, והפלוגתא
אינה אלא האס עין זה הוא בכלל ד'יסלק
ויסיר החמים", שקיבלה בידינו ממשה רבינו
אודות ב'את אלהו בקשר למשיח, או שփולק
דרוחק וקירוב הוי' בפיו, ואינה שיכת ליטילק
החמים ב'את אלהו חלק ושלב דגאולה.

לדעת ת"ק – ריחוק המקורבן בזרוע וקירוב
המורובין בזועע, שניהם בכלל החמים הנ"ל
שליך אלהו:

לדעת ר' יהודה – סילוק החם הוא רק
קירוב המרוחקין בזרוע, אבל ריחוק המקורבן
בזרע – אף שלאלהו יעשה זה⁴³ (שרה ר' רק
משפה שנטמעה נתמעה, משא'כ כשנודע פטולק,
אל שנטקרו בו רועע, מ"מ, אין זה בכלל פעולתו
שליך החם (ויל' שס"ל שקידוב (זרוע) אין
חםס");

ולדעת חכמים – "אין עושק ביחסין",
ובמילא, אף שלאלהו יעשה זה, אין זה בכלל
פעולתו שליך החמים, אלא, הפוללה דלסלך
החמים היא – "לעשות שלום בעולם".

ה' פסק הרמב"ס חכמים – "איינו בא לא
לטמא הטהור, ולא לטהר הטמא, ולא לפסול
אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להזכיר מי
שהחזקו פטולין, אלא לשום שלום בעולם,
שנאמר וחשיב לב אבות על בניים":

הרמב"ס אין יכול לכטו ב'את אלהו "איינו
מטמא ומטהר פטול וממושר כו'", שכן, במקרה
שנודע הפסול (שלא שיק הדין ד' משפה
שנטמעה נתמעה") יטול וכשייר כו',

ולכן, מדיק וכותב "איינו בא כו'", הינו
שביאת אלהו – עלי' נאמר "הנה אכן שולח
לכם את אלוי גוי", ביחס עם הקבלה שישולק
וישר החמים – אינה לטמא או לטהר, הפסול
או להזכיר (אף שתיכן שיצטרך לעשות זאת
בפועל – בהתאם לנישנות כו'). אלא, ב'את

אף שירוק בפועל, כבפניהם, או שתיי תקופת זו (ראה למן סי' ט).

(31) עירובין מג, ב.

(32) פרשי'ם.

(33) ועי' יומתך הלשון "יעמוד נביא כו' ואינו בא כו' כי יבוא אלהו"
– שבתחלת הענין כתוב "יעמוד בא כו'", כי, עצם המציאות דעתית הביא
"קדום מלחמות גוג ומגוג יעמוד נביא לשיר ישראל ולהזכיר לבם" היא לא כפועה, גם
לדעת החכמים שס"ל שהגדיר ד' ביאת אלהו" הוא "קדום ב'את המשיח יבוא
אליהו".

(34) ויל' בזוקן אחר קצר – שם לדעה זו, בכלל וחשיב לב אבות על בניים" בדור
וב'את אלהו (ולא עין בפיו, אלא, שס"ל שפירוש הכתוב (לא על ענייני יהושע),
ולא על לשום שלום בעולם, אלא) על "לשיר ישראל ולהזכיר לבם".

אבל מפשטות לשון הרמב"ס, שבתחלת הענין "יעמוד נביא לשיר ישראל
ולהזכיר לבם" מביא רק את התרת פטוק, "הנה אכן שלת לכם אלוי גוי",

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-ז"ב)

י"ר שב庫רב מושג יבוא אליו לבר ביאת המשיח,

ובפרט ע"י הנוספה במעשינו ובעודתינו בלימוד התורה וקיים המצוות, אשר, ע"י קיום "מצוות אחות", הזכיר את עצמו ואת כל העלים יכול אף זכות, גורם לו ולهم תשועה והצלחה"⁴⁴, כולל ובמיוחד – ע"י התאחדות של ישראל, אהבת ישראל ואחותות ישראל, אהדות אמיתית ושלימה, ע"י תורת-אממת בשלימותה, כבלimento הרמב"ס, הלוות כל התורה כולה (ככל ס"א), אשר, ע"ז מבטלים את סיבת הגולות (היפך דاهבת ישראל⁴⁵), ובביטול הסיבה, בעל בריך ממילא המסובב (הגלוות),

ועד לפועל האחותות בעולם – "ויתקנו את העולם כולו לעבוד את ה' בלבד, שנאמר" כי או האף אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולבудו שכם אחד"⁴⁶, ועד לטוים וחוטם דעת את ה' בלבד .. שנאמר⁴⁸ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסיסי",

ו"מוצפין התחלת לחשלמה"⁴⁹ – התחלת ספר ה"ז – "יסוד היסודות ועמדו החכומות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא מעציא כל נמציא, וכל הנמצאים ממשיים וארכץ ומה שביניהם לא נמצא אלא אמתית המציאות", חiny, שב"כ הנמצאים ממשיים וארכץ ומה שביניהם" יהי נזכר בגלו' "אמתת המציאות" כמי"ש⁵⁰ "וינגה כבוד ה'" וראו כלبشر יהדי גוי",

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקו, במורה בימיינו ממש, וכפס"ד הרמב"ס – "מיד זה נגאלין", "מיד" כפשו⁵², תיקף ומד ממש.

ונקודת הביאור זהה – כפי שכבר נקבע בארכזה במק"א⁴⁷ – שבודאי גם לדעת הרמב"ס היה חידוש בעשיה בראשית, שהרי אין לך חידוש במשעה בראשית גודל יותר מהחוויות המתויס – א' מ"ג העקרין, יסוד מסודרי ההוראה⁴⁸, עד שהכופר בזה אין לו חלק לעה"ב⁴⁹ (כפי שמדובר הרמב"ס בගורת תחיית המתים) – אלא, שזו ענין בפ"ע, ואיתו קשור בהכרה עם ימות המשיח:

כשם שבוגע לביאות המשיח כותב הרמב"ס⁵⁰ "אל עליה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותן ומותים ומופתים וחדש דברים בעולם, או מחוי מותים וכוכיא בדברים אלו", הינו,_ticks, אכן והכן אמנים שיעשה אותן ומופתים, אבל אין זה בפ"ע – כן הוא גם בוגר לתקופה דיממות המשיח, "אל עללה על הלב שבימות המשיח יבעל דבר ממנהו של עולם, או יהי שם חדש במשעה בראשית", הינו,_ticks, אכן אמנים שהמלך המשיח, אבל, אין זה תנאי והכרה כי בוגר דיממות המשיח, אלא עני בפ"ע.

ובזה גופא – ב' אופנים:

א) חידוש במשעה בראשית – כל הענין ותחיית המתים, וע"ז שאר הענינים דשינוי מנהגו של עולם וחידוש במשעה בראשית – יהי בתקופה שני דיממות המשיח.

ב) יגירה מזו – כמי"ש הרמב"ס בගורת תחיתת המתים⁵¹, יודע שלאו היהודים וכיינא בחם שנאמר לשם משל, אין זברינו וזה החלטי וכו', בלאו, שאף שפסק בספר ה"ז שיעודים אלו הם "משל וחידה" – כותב בעצמו⁵² שאין זה דבר החלטי, ו_ticks, יהי כפשוטו, הינו, שביאת המשיח תהי בפועל באופן נשי, חידוש במשעה בראשית (אל שאין זה מוכחה מצד הגדר דביאת המשיח) – ויל' שתלי באם יהיו ישראל במעטם ומצב ד"ז"ר⁵³; אלא, שבספר הלוות ההלכת פסק כי המורה מעד ההלכה שימוש יבוא, משאכיך דבר תחוליה במיעטם של ישראל, שבו הרשות לכל אדם נתונה לו.

ע"י בעוזת התפללה, שיינץ פרטיה מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל יוצאה מוגלוות והשבוי⁵⁴, לפי שעיה בחיי שעיה זו תפלה ובעוזה שבבל⁵⁵. ואפ"כ, ברכת הגומל על עני של גאולה, היא – ב"ח بواس שיצא מבית האסוציאים"⁵⁶ דוקא.

ונזוה נזון, שמס ביחס לנואלה העתidea ישן כמה חילוקי וrogen – בהתאם למצב שנמצאים לפני שמננו נגאלים.

ובעוני זה תלוי הפלוגתא בכל ה'יל – אם ביטול החמסים הוא חלק ושלב בעוני הגואלה, או שזו עני בפ"ע (ע"ז ובוגמות עני פרטיה בחיו הפטרים או הכלליים של איש מסויים, או אפילו עני כלל במלך העולם), אבל, לא חלק מהגואלה דכל ישראל – ביחס למצבם כי של בעלי הפלוגתא.

ט

הנה, בהמשך להאמור לעיל ע"ד השילול דפלוגתא במציאות – יש להסביר שכן הוא בוגע למי"ש הרמב"ס בתחילת הפרק:

"אל עללה על הלב שבימות המשיח יבעל דבר ממנהו של עולם, או יהי שם חדש במשעה בראשית, אלא עולם כמנהנו נהג. וזה שאמור בשיעי", גור זאב עם כבש וממר עם גדי ריבץ, משל וחידה, עני הדבר, שיחיו ישראל וישבון לבטה עם רשע גויים המשולשים כזאב וככמר .. ויחזרו כלם לדור האמת וכויי", ומשים, "ויקן כל כיוצא באלו הדברים בעני המשיח, הם משלים, ובמאות המשיח יודע לכל לאו זה דבר ה'י משל, ומה עני רמזו בהם".

והשיג עלי הראב"ד ממי"ש בתורה⁵⁷ "והשכתי, חי רעה בן הארץ", הינו, שליחות הראב"ד, הפירוש ד"ז גור זאב עם כבש גוי" הוא כפשו⁵⁸, ככלומר, שני מנהגו של עולם.

וגם כאן נשאלת השאלה האמורה – כיצד מתכן פלוגתא במציאות!!

(44) ברכות ז, ב. רמב"ס הל' ברכות פי' היה. 45 א.ו.

(46) בתקותי כו. ג.

(47) חזון על הרמב"ס (לקיש' חכ' בתקותי א – נדף לעיל).

(48) פהיהם להרמב"ס סנהדרין פי' חלק טוד היל'.

(49) סנהדרין ר'פ' חלק. רמב"ס הל' תשובה פ"ג חי.

(50) פ"א חי.

(51) פרק ו.

(52) ועוד לה מושגנו בספר ה"ז גופא – כדיוע שכתב ספרו בכמה מהדורות ובכמה מקומות תיקון, שינה והוסיף וכו'.

ולහע, שאפ"כ אין זה משנה וורע, ח"ז, בתוכף הפס"ד דגוזלי ישראל שפקדו על יסוד דברי הרמב"ס במחוז'יק – כמו בראורה בהתוצאות (וגם

בשיות סי' תמו תשמ"ו) ע"ז המהדורות וספר ה"ז לרמב"ס.

(53) ראה סנהדרין צ, א.

(54) קידושן מ, ריש ע"ב. רמב"ס הל' תשובה פ"ג ה'ז.

(55) יומא ט, ב. ראה ייון לת, טיב ואילך.

(56) צפנ' ג, ט.

(57) פ"א ה'ז.

(58) ייון' יא, ט.

(59) נסח "מושთ" לחוץ בראשית.

(60) ייון' מ, ח.

(61) הל' תשובה פ"ג ה'ז.

(62) מכון מומש הענין (הלכה ז) – "צעוק ונעה מיד, שנאמר והי טרם יקרו גו'."

תוכן העניינים

חידושים וביאורים בהל' מלכים (פי"א-אי"ב)

של תורה מפני הגלות, יתוקן ויוחזר ע"י המלך המשיח, וכן גם הציב הרמביים את ההלכות של מלך המשיח בסוף הלכות מלכים, שכן עצמן בסוף חיבורו, להציג זאת, שזה יתחדר בביית המשיח החזרת הדברים לקדמותם ושלימות משפטיה התורה.

מבאר לפיז מה שהאמונה בביית המשיח הוא מייג' העיקרים, ובחת"ס תמה ע"ז, והינו לפי שענן זה נוגע לשלימות התורה ומצוותיה.

ע"כ מביא כל פסוקי פר' בלעם שיש בהם ד' עניינים שהיו בודד ויהיו במשיח, מחותם ועניהם בעצם, מלכותם בישראל, שליטתם על אוח"ע וזו ובב' אופנים שונים, ומפרש איך שהפסוקים המובאים ברמב"ס מכונים זה נגד זה. ובאר שהרמביים הוכיחו מני שמשיח יבא ויוחזר את שלימות התורה וכו' שהרי התורה העידה עליו, היינו שהتورה עצמה מבטיחה שמשיח יבא ויוחזר שלימות התורה.

מסביר מש"כ הרמביים "אף בעיר מקלט הוא אומר אם ירחיב ה"א את גבולך וכי" ולמה לא הזכיר ביחיד עם מש"כ לפניו, שבערי מקלט מצאנו שיתווסף באורה מצוה עצמה "ויספת לך עוד שלש ערים גו". בהערות מבאר דיוקי הלשונות "בפרשת בלעם" ומש"כ "ושם נבא", שבזה מוכית שנבואה מוכרכות להתקיים שהנבואה לטובה אפילו על תנאי איינו חזר ופלפל בזה. וכן של מש"כ לפניו "שכופר כי בתורה" כתוב "שהتورה העידה עליו וכי" ועל מש"כ שכופר "במשה רבינו" כתוב "אף בפרשת בלעם נאמר

סימן א': חזורת מלכות בית דוד ושלימות משפטיה התורה

מביא דברי הרמביים בפי"א מಹלכות מלכים: "יכול מי שאינו מאמין בו או שאינו מחה לביאתו, לא בשאר נביאים הוא כופר אלא בתורה ובמשה כי אף בפרש בולם נאמר שם ניבא בשני המשיחים כי", מקשה על כל הארכות בספר שאינו אלא "הלכות הלכות", מביא מהקורי"ס שהוא לומר שכמו החלק הראשון גבי דוד נתקיים מובטחים אנו שגם החלק הב' ע"י המלך המשיח יתקיים. ועציב.

גם מש"כ "ויאל עלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותן וופתים ומה חדש בדברים בעולם כי אין הדבר כך כי ועicker הדברים ככה זה שהتورה הזאת חוקי" ומשפטני לעולם ולעולם עולמים כי" מה ענן מש"כ בסויום ההלכה זהה שאין משיח ציל אותן וופתים וחידושים דברים, והרי גם בנבואה כתוב כן שא"צ לעשות אותן כאחד האותות וכי ולא סיים כניל.

מסביר שכוכונטו באורך הדברים לקבע הלכה ויסוד בכל גדר ביהת המשיח, שהמלך המשיח יחויר מלכות דוד לישנה ולמושלה הראשונה ויפעל שלימות עניין התורה ומצוותי כפי שהי' מקודם, וזה כל גדרו וענינו, לא לעשות דבר חדש או שינוי בעולם, כי אם מה שנחכר בשלימתה

סימן ג': שתי תקופות בימות המשיח

בסוף הלוות מלכים כותב הרמב"ס: "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר מנהגו של עולם או יהיה שם חידוש בעמ"ב אלא עולם כמו שהוא וזה שנאמר בישעיה וגר זאב כוי' משל וחידה הוא וכן כל כיר"ב". מבאר שבקשתה דוקא ממש"כ בישעיה ולא ממש"כ בתורה "ויהשבי חמי רעה מן הארץ" וכבהשתת הראב"ד. כי בזה ייל כבר מבני' שללא יבואו חיים רעות בארץכם" ואיזו בטול מנהגו של עולם.

מביא כי' משורטיהם לזה לכוארה, מתוורת כהנים בחוקתי ומגמי' סוף כתובות שאין לפреш גם בזה שהוא לשון "משל וחידה". מביא מהרבדב"ז להסביר השגת הראב"ד שams "ויהשבי חמי" הוא משל, וכן שיל' של שrok בארכץ ישראל הדברים הם כפושים ולא בשאר ארצות שביהם עולם מנהגו נהג, ושלכוארה יש לתלות מחלוקת הרמב"ס והרבא"ד בשינוי הלשונות בענין זה בתויכ' ובכתובות, אבל מקשה על הרבדב"ז שברמב"ס משמע שככל לא יהיה ביטול מנהגו שי' ועוד שביימי בן כזיבא שדים רע'ך שהוא משיח ולא היו נסים כאלו גם בארא"י.

מביא מ"עבודת הקודש" בפירוש "עולם מנהגו נהג" דהיינו שלא יתחדשו דברים חז' מן הטבע והואין כולם על טבעם ושרשם בתחילת הוויתם ובריאתם. ולפ"ז ייל' גם השבתת חמי רעה וזה שאילני סrok יטנו פירות אין אלא החזרת המיציאות כפי שהיתה בתחילת הבריאה לפני חטא עה"ד שגורם שניינו בבריאה, מבאר לפ"ז שניינו הלשונות, שבתווכ' נאמר "עשיהם פירות" היינו ככל אילני מאכל, ובכתובות "יטענו" שמורה על גידול בלתי רגילה, וקשר בענין מחלוקת חז'ל אם בתחילת הבריאה נשאו אילני סrok פירות או לא, דעת המת"כ הוא כששות ו"פ בבר' שאילני סrok עשו פירות ומילא איז' שניינו חז' לטבע אבל הגמי' ס"ל כהמ"ד שגם בתחילת הבריאה לא עשו פירות וא"כ חידוש הוא בעמ"ב.

מוכיח מכ"ם שאילן שטבע אילני סrok בעצם לא נשתנה וגם בזה"ז שייכים הם בכך לשאת פירות אלא שישבה צדקה מונעתן, אלא צ"ל שלאחר חטא עה"ד נטבל טbum הקודם ובזה"ז הם אילני סrok בטבעם. מסביר בזה פס"ד הרמא"ב ביוז' שモותר להרכיב אילני סrok זה על זה אע"פ שאינו מינו, כי בזה"ז אין בהם כח

שם נבא" וכוונתו לבנות משה, ומبار עוז כו"כ עניינים בזה.

סימן ב': הנצחות של הבטחת הגואלה

מברא העריכותא בשתי הראיות ברמב"ס פי"א ה"א על בית המשיח, ושב ה"א את שבותך גוי והכתובים דפרשת בעלם. מקשה למה הווקק גם להראי' מורי מקלט, ועוד שהცיבה בהלכה בפ"ע.

מברא החידוש שבמצות ערי מקלט, שענין הגואלה הוא אי מתנאי המציאות. מחדש שיעי' חל על הגואלה הגדר דעתניות התורה שבמלחמות ומצוות התורה, שהם לעולם ולעולם עולמיים. מסביר ההבדל בין הבטחות הקב"ה ע"י נביא שבתנאים מסוימים עשויות להשנות והנצחות דHALCHOT התורה שאין בגדר שינוי.

מקשה מדברי הרמב"ס סי' מגילה שהמשה חומשי תורה אינם בטלים, וכיון שהגואלה מפרשת בתורת משה מה נtosף בכך שהגואלה חלק מצוות ערי מקלט. מבאר שנצחויות התורה בכללות תושב'כ אין בהכרח שתתקיים בפשוטם של עניינים, משא"כ מצוות התורה שחון לעולם גם בפשטות. בהערות שקו"ט בשיטת הרמב"ס בהכלל דין מקרא יוצא מיד פשטוטו.

מסיק עפ"ז דכל שאינו מאמין במשיח, לא בתורת משיב בלבד הוא כופר, אלא יש לו דין אפיקורס מפני זה שנורע מצוות התורה. ונפק"מ לדינה מי שאינו מאמין בגואלה כי אומר שהקב"ה ביטל הבטחותו להביא הגואלה, או שאומר שהבטחת הגואלה לא תתקיים כפושטה בגואלה גשנית.

מביא דיווק לי הרמב"ס בה"א בהראי' מפרשת בעלם "ושם נבא" (ולא "וישם נאמר"). מבאר שבזה חדש הרמב"ס דמי שאינו מאמין במשיח יש לו דין כופר בנביה, שיש בו חומר גם לגבי הכהר בתורת משה. בהערות מבאר ההוספה בענין זה על הא שהכהר בתורה כופר גם בנבאות משה כמ"ש בהיל' יסוח'ת פ"ט.

הטעם שנבחרה מצוות ערי מקלט שענין הגואלה יהיה א' מתנאי מצוה זו דוקא.

להרגו, וממילא אוחה"ע גברא קטילא הרגו, והוא כאילו הרוגו חכמים, והרמב"ם שלשיטו א"צ לעשות אותן וגם א"צ מורה ודאי כתוב "שנהרג בעוננות".

סעיף ד: ביאת אליו הנביה

מביא דברי הרמב"ם שאליךו "אינו בא כוי לא לפסול אוניס כוי ולא להחשיר כוי", ובהלכה שלחכ"ז כי לכל ישראל יתייחסו על פיו של משיח "אבל אינו אומר על זה השם בחזקות משרות זה מזר כוי". מדייק שבאליךו נקט "אינו בא" ואצל משיח "אינו אומר". מקשה למה הביא הרמב"ם הדעה שאליךו יבוא קודם比亚ת המשיח רק לאחרי הארכיות אודות פועלותיו של אליו.

מותמה איך תתקן פלוגתא במציאות متى יבוא אליו. וכן קשה בפלוגתא התנאים סוף עדויות אם אליו בא לטמא כוי או רק לקרב, או להשווות המהולמת או לעשות שלום.

מבאר שפועלות אליךו א"ל בבי' אופנים, כחلك ושלב בהגולה או כעין בפ"ע ע"ד פועלותיו במשך הדורות המופיעות בתנ"ך ותוסבע"פ. ובזה פלגי התנאים, איזו מפעולותיו הן חלק ושלב בהגולה. מתרץ עפ"ז דיקוק לרמב"ס "אינו בא". מבאר שבdziונות בזמנם比亚ת אליךו תלויים גם פועלותיו לסלק החמשים הוא שלב בהגולה, או שرك בשורותיו ע"ד比亚ת המשיח שייכת להגולה. מתרץ עפ"ז סדר דברי הרמב"ם בהלכה זו. מסביר שכמה אופנים יש בגולה, ופלוגתא הניל איזה עניין אליו הם שלב בגולה תלוי באופן ודרגת הגולה.

בדרך זו מבאר גם פלוגתא הרמב"ם והראב"ד אם בימות המשיח עולם מנהגו נהוג, שאינה פלוגתא במציאות אלא תלוי בתקופות שונות דהגולה.

כלל לעשות פירות. מקדים בקשישית הלח"ם על הרמב"ם שפסק עלם ממנהגו נהוג והוא כדעת שמואל שאין בין העוה"ז לimoহ"מ אלא שעבוד מלכיות בלבד, ואעפ"כ פסק בהלי תשובה כרחב"א דפליג אשمسألة "אמרו חכמים כל הנבאים יכול לא ניבאו אלא לimoה"מ אבל העוה"ב אין לא ראתה אלקים זולתך", וכן מהא דפסק הרמב"ם בהלי שבת חכמים שלא יצא האיש לא בסיף ולא בחרב שאין תכשיטים אלא לנאי ובטלן לimoה"מ.

מותמה איך אפשר לומר שבimoה"מ לא יבטל דבר ממנהגו של עולם. ככלום יש חידוש במעשה בראשית יותר מ"תבנית המתים" שהוא מי"ג העיקרים. ואף שלדעת הראב"ד והרמב"ן עולם התבמי הוא עולם הבא ואינו חלק咪imoה"מ, אבל הרמב"ס הרי סובר בכ"מ שעו"ב הוא עולם הנשמות ונמצא שהוא בimoה"מ חדש במע"ב, מכיריה בדעת הרמב"ס שבimoה"מ עצמן ישן בתקופות, תקופה הקשורה במשיח וביאתו, ותקופה מאוחרת יותר אז יבטל מנהגו של עולם.

מבאר בזה מה שלא הוצרך הרמב"ס לכל הוכחה למש"כ שבimoה"מ לא יבטל מנהגו של עולם, כשם שהוכחה לפני' מש"כ שהמלך המשיח א"צ לעשות אותן ומופתים, ממה שרע"ק דימה על ב"כ שהוא משיח ולא שלא ממו אנו, לפי שהוכחה זו באמת יפה גם לנוין זה, שכן אילו היה גדר IMOה"ם ביטול מנהגו של עולם היציל' שימוש צrisk לעשות אותן, וכיון שמכיריה שא"צ ממילא מוכח שאיציל' בטול מנהגו של עולם.

מיישב סתירות דברי הרמב"ס, שמשיים אין בין וכי' קאי על התקופה הראשונה דimoה"מ, ומשי' כל הנבאים וכי' מיררי בתקופה השני, וגם מש"כ שהוציא בכל זיין חייב חטאatos שhaftok יוכתנו חרבותם לאותם" שיתקיים לעת"ל מתפרק כסוטון ולא דרך ממש וחידה זה יהיו בתקופה שני. מאיריך בבואר הדבר גם מתווך בין הדיעות בבניין המקדש דלעתיד אם יבנה משיח או יתגלה בניו ומושכלל מן השמים.

בהערות מביא השגת הראב"ד על הרמב"ס מגמי שנדרין שלחו לבדוק את בן כויבא אי מורה ודאי וכיון דלא עבד קטלווה, ובנו"כ כתבו שהרמב"ס הוא כהירושלמי שאוחה"ע הרוגו, מבאר של"ה נהרג ע"י אוחה"ע שלא שייך שיחלקו במציאות, ולד"ה היו מחכמי הדור שסבירו שאינו משיח, והם שלחו לבדוק, וכשראו שאינו מורה ודאי ה"י לדעתם סימן שאינו משיח וממילא מתוך שהי' עשה מלחמות וכי' ה"י לו דין רודף שצדיק